

Vluchteling zkt. woning.

**Draaiboek voor wie werkt aan
woonondersteuning met vluchtelingen**

Louise D'Eer • Lore Robeyns • Dirk Geldof

ISBN-nummer 9789040304057

Uitgeversprefix 97890403

Depot-nummer D/2019/3241/157

Referentie D'Eer, L., Robeyns, L. & Geldof, D. (2019). Vluchteling zkt. woning. Draaiboek voor wie werkt aan woonondersteuning met vluchtelingen. Brussel, Departement Kanselarij en Bestuur, Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee Hogeschool) o.b.v. het onderzoek "Captioneren en ontsluiten van inspirerende praktijken inzake het inzetten van vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen" in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn.

Contact Odisee Kenniscentrum Gezinswetenschappen
Huart Hamoiriaan 136
1030 Schaarbeek
02 240 68 40
www.kcgezinswetenschappen.be
kenniscentrum.hig@odisee.be

Uitgave van Departement Kanselarij en Bestuur & Kenniscentrum
Gezinswetenschappen (Odisee Hogeschool), in opdracht van het
Agentschap Jongerenwelzijn

1	Inleiding	5
2	Begrippenkader	7
3	Een vrijwilligersinitiatief opstarten of verder uitbouwen	9
3.1	Een omgevingsanalyse	9
3.2	Hoe wil je starten met je werking?	11
3.2.1	Aansluiten bij een bestaand initiatief	11
3.2.2	Zelf iets opstarten	12
3.3	Wie ga je ondersteunen?	16
3.4	Wat wil je doen?	17
3.4.1	Woonondersteuning of een bredere sociale ondersteuning?	17
3.4.2	Drempels verlagen of het aanbod uitbreiden?	20
3.5	Wie heb je nodig als je iets opstart?	24
3.6	Wat heb je nog nodig?	27
3.6.1	Juridische ondersteuning	27
3.6.2	Financiële ondersteuning	31
3.6.3	Expertisenetwerk	32
3.7	Zorgen voor een duurzame werking	33
3.7.1	Financieel	33
3.7.2	Ondersteun vrijwilligers	34
3.7.3	Evaluatie van de werking	38
4	Inspirerende praktijken van woonondersteuning in Vlaanderen	39
4.1	Genks Comité Vluchtelingen: het netwerk van vluchtelingen versterken	39
4.2	Woonclub CAW De Kempen: vluchtelingen worden ook vrijwilligers	41
4.3	Buddywerking CAW Limburg: inzetten op een driehoekswerking	43
4.4	BioTope Gent: investeren in extra wooncapaciteit én netwerkvorming	45

4.5	Buren zonder Grenzen: woonondersteuning én informele ondersteuning van de vrijwilligers	47
4.6	Regionale Woonclub W13: intergemeentelijke samenwerking als troef	49
4.7	Huizen van Vrede: tussenschakel tussen vluchteling en verhuurder	51
4.8	Melding Tijdelijk Wonen: capaciteit creëren bij burgers	53
4.9	Karavanserai	55
5	Gluren bij de burenen: buitenlandse inspirerende praktijken	57
5.1	Startblok Riekerhaven (Nederland)	57
5.2	Sharehaus Refugio (Duitsland)	59
5.3	Refugees Welcome	61
5.4	Comme à la Maison – SINGA France en België	63
6	Besluit	65
7	Sociale kaart	67
8	Meer weten? Wegwijzer naar ondersteunend materiaal	68
9	Dankwoord	71
10	Krachtlijnen onderzoeksrapport	73
11	Beknopte bibliografie	78

1 Inleiding

De huisvestingsmarkt in Vlaanderen staat al jarenlang onder druk. De wachtlijsten voor sociale woningen zijn ellenlang, en voor wie met een beperkt inkomen moet huren op de private huurmarkt is er een chronisch tekort aan betaalbare en kwaliteitsvolle woningen. De verhoogde instroom van asielzoekers in 2015 en 2016, samen met de hoge erkenningsgraden sindsdien, leidde tot een verhoogde uitstroom van erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden de voorbije jaren. Deze groep kwam, op de zeer krappe huurmarkt terecht, samen met een reeds bestaande grote groep van kwetsbare huurders.

In tegenstelling tot enkele andere Europese landen zoals Nederland, Duitsland, Zweden en Denemarken, zijn vluchtelingen die een verblijfsstatuut ontvangen in België zelf verantwoordelijk om binnen enkele maanden een geschikte woning te vinden. Bij uitstroom uit de individuele of collectieve opvangcentra hebben vluchtelingen twee tot vier maanden de tijd om een woning te vinden. Er is geen verantwoordelijkheid bij de asielopvang, of bij de sociale huisvestingsmaatschappijen of lokale besturen, om woningen te voorzien. Het vinden van een woning die aan minimale kwaliteitseisen voldoet én betaalbaar is, stelt erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden bijgevolg voor een enorme uitdaging.

Huisvesting is dan ook één van de onmiddellijke noden die vluchtelingen ervaren. Een goede huisvesting is een belangrijke determinant voor tal van zaken; gezondheid en welzijn, het vinden en behouden van werk, het voortzetten van onderwijs, in staat zijn om bij te dragen tot de gemeenschap, het verwerken van trauma's en het gevoel ergens thuis te horen (Francis & Hiebert, 2014). Een kwaliteitsvol en degelijk huis faciliteert dus heel wat aspecten van het integratieproces. Het omgekeerde is echter ook waar; slechte woonomstandigheden belemmeren het integratieproces in de nieuwe samenleving en kunnen bovendien leiden tot slechte gezondheids-, sociale en economische resultaten (Carter, Polevychok & Osborne, 2009).

Heel wat vrijwilligersgroepen zetten zich al jaren in om vluchtelingen te ondersteunen bij hun integratie, en dus ook in hun woonzoektocht. De verhoogde instroom van erkende vluchtelingen op de huisvestingsmarkt zorgde er in de periode 2015-2017 voor dat er een heleboel nieuwe vrijwilligersinitiatieven werden opgericht. Vrijwilligers sprongen in de bres om vluchtelingen te ondersteunen. Lokale besturen en CAW's kregen tijdelijk extra middelen toegekend, die door sommigen werden ingezet om woonclubs of buddyprojecten met vrijwilligers op te richten.

Integratie vindt bij uitstek plaats op het lokale niveau, en een woning is een belangrijk 'ankerpunt' in dat integratieproces (Kibreab, 2003). Om een gevoel van verankering op te bouwen, zijn lokaal ingebedde sociale connecties met mensen van belang (Platts-Fowler, D., & Robinson, D., 2015). Verbinding leggen met Belgen is voor vele van de vluchtelingen echter niet gemakkelijk (Groeninck et al., 2019). In de praktijk gaat de woonondersteuning van vrijwilligers dan ook verder dan de loutere huisvesting, en gaat ze samen met bredere vormen van sociale ondersteuning en netwerkversterking.

Het onderzoek "Capteren en ontsluiten van goede praktijken inzake werken met vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen" (D'Eer, Robeyns & Geldof; 2019) in opdracht van de Vlaamse Overheid had tot doel om de vrijwilligersinitiatieven die inzetten op woonondersteuning van erkende vluchtelingen in kaart te brengen, en goede praktijken te delen.

Het rapport is raadpleegbaar via de website van het Kenniscentrum Gezinswetenschappen: http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/woonbegeleiding_vluchtelingen.

Dit draaiboek vloeit voort uit het onderzoek. Het wil vrijwilligers ondersteunen en inspireren wanneer ze een werking willen opstarten of hun bestaande werking willen evalueren. In het draaiboek vertrekken we van enkele strategische vragen die je je als vrijwilliger of als initiatief kan stellen, aangevuld met concrete tips en verwijzing naar nuttige informatie. We geven ook een korte inkijk in enkele inspirerende vrijwilligersinitiatieven.

Wie graag meer wil lezen over deze initiatieven, kan het uitgebreide rapport raadplegen. Daar vind je ook een sociale kaart van bestaande vrijwilligersinitiatieven die woonondersteuning voor vluchtelingen voorzien. Deze kaart biedt een momentopname begin 2019, wat betekent dat bepaalde initiatieven kunnen verdwijnen of andere er bij komen. We sluiten dit draaiboek af met een verwijzing naar interessant materiaal online.

2 Begrippenkader

Taal is nooit neutraal; de woorden die we gebruiken, kleuren ons denken en richten onze blik (Geldof, 2019, 53). Maar ook juridisch zijn er cruciale verschillen tussen asielzoekers, erkende vluchtelingen of subsidiair beschermden. Daarom is het belangrijk om begrippen correct te gebruiken en ze helder te omschrijven. We schetsen hier kort wat we verstaan onder de begrippen die we in dit draaiboek hanteren. Voor een uitgebreidere verantwoording verwijzen we naar het onderzoeksrapport “Capteren en ontsluiten van inspirerende praktijken inzake werken met vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen” (D’Eer, Robeyns & Geldof, 2019).

Woonondersteuning

We spreken in dit draaiboek over woonondersteuning voor vluchtelingen. Onder woonondersteuning verstaan we iedere vorm van ondersteuning van erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden inzake wonen. De ondersteuning kan aangeboden worden zowel voor, tijdens als na het vinden van huisvesting, als onafhankelijk van deze tijdsfases. De ondersteuning kan zich richten op één of enkele aspecten van ondersteuning in wonen, of uitgewerkt zijn als een begeleidingstraject. Woonondersteuning is dus ruimer dan enkel toeleiding naar een woning of begeleiding bij het vinden van een woning, maar omvat dit vanzelfsprekend ook.

Vluchtelingen

Vluchtelingen zijn mensen op de vlucht voor oorlog, vervolging of geweld. De meest vluchten naar een andere regio of een buurland. Een minderheid trekt naar Europa op zoek naar (internationale) bescherming. Wanneer ze aankomen in België kunnen ze bescherming aanvragen. Dan start een asielprocedure, en noemen we hen asielzoekers. Asielzoekers kunnen na afronding van hun asielprocedure een verblijfsstatuut ontvangen. Ze kunnen erkend worden als vluchteling op basis van de Conventie van Genève, of subsidiaire bescherming krijgen. In dit draaiboek focussen we ons op initiatieven met vrijwilligers die woonondersteuning aan erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden aanbieden. Voor de leesbaarheid van het document gebruiken we echter de term ‘vluchteling’.

Vrijwilliger

Wanneer we in dit draaiboek schrijven over vrijwilligers, dan verwijzen we in de eerste plaats naar mensen die vallen onder de vrijwilligerswet van 3 juli 2005. Onder vrijwilligersinitiatieven verstaan we "vrijwilligers die zich engageren in een initiatief, hetzij volledig georganiseerd door onbezoldigde vrijwilligers in een feitelijke vereniging of een vereniging zonder winst oogmerk, hetzij verbonden aan een organisatie met betaalde werkrachten die werkt met onbezoldigde vrijwilligers". Doorheen ons onderzoek kwamen we ook bepaalde 'mengvormen' van vrijwilligersengagement tegen. Burgers die enerzijds mede-eigenaar zijn, maar anderzijds ook een engagement opnemen dat verder gaat dan dit juridische luik. Strikt gezien zijn zij geen vrijwilligers maar geëngageerde burgers. Voor de leesbaarheid verwijzen we ook naar hen met de term vrijwilliger.

3 Een vrijwilligersinitiatief opstarten of verder uitbouwen

België kent een specifieke situatie: na erkenning moeten vluchtelingen binnen de twee maanden (verlengbaar tot 4 maanden) de asielopvang verlaten, en grotendeels op eigen kracht een woning vinden. Tijdens die zoektocht worden ze geconfronteerd met een chronische krapte op de huisvestingsmarkt. Deze woonnood van erkende vluchtelingen motiveerde de voorbije jaren vele vrijwilligers om zich te engageren en vluchtelingen te ondersteunen met wonen.

Toch blijft ook vandaag de nood hoog, en kunnen vele erkende vluchtelingen een stuk woonondersteuning of woonbegeleiding gebruiken. Omdat er vaak onvoldoende middelen en/of capaciteit zijn voor woonondersteuning van vluchtelingen door professionele sociale organisaties, blijft de nood aan vrijwilligersinitiatieven vandaag en in de toekomst groot.

Wil jij graag in je eigen regio zo'n vrijwilligersinitiatief opstarten? Of ben je actief in een initiatief, al dan niet verbonden aan een professionele organisatie en wil je bekijken of jullie werking verbeterd kan worden? In dit draaiboek reiken we handvatten aan met een reeks vragen die daarbij kunnen helpen. We verwijzen daarbij ook naar bestaande initiatieven en voegen praktische tips toe.

3.1 Een omgevingsanalyse

Wil je als organisatie, of als individuele vrijwilliger of groep vrijwilligers een vrijwilligerswerking opstarten? Of wil je je bestaande vrijwilligerswerking evalueren? Dan is starten met een omgevingsanalyse altijd een nuttige eerste stap.

In een omgevingsanalyse ga je na in welke context je werkt of wil gaan werken. Zo krijg je zicht op welke noden er zijn in je gemeente, stad of regio, en zorg je ervoor dat je werking ingebed is in het lokale aanbod en er een aanvulling op kan vormen.

Je kan te rade gaan bij (vrijwilligers)organisaties en diensten die (woon)ondersteuning aan vluchtelingen aanbieden, en bij vluchtelingen zelf. De vragen die je hen kan stellen zijn:

- » **Wat zijn in de regio de noden van vluchtelingen?**
- » **Welke hiaten zijn er momenteel in het (woon)ondersteuningsaanbod in de regio?**
- » **Waar kan het vrijwilligersinitiatief een oplossing voor zijn?**

Voor een overzicht van bestaande vrijwilligersinitiatieven in je regio kan je de sociale kaart raadplegen die werd opgesteld tijdens het onderzoek "Capteren en ontsluiten van goede praktijken inzake werken met vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen".

Deze sociale kaart geeft een overzicht van initiatieven met vrijwilligers die woonondersteuning aan vluchtelingen aanbieden. Voor de volledige sociale kaart kan je het onderzoeksrapport raadplegen (http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/woonbegeleiding_vluchtelingen). Ook koepelorganisaties zoals Gastvrij Netwerk, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Orbit vzw, het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk en het Steunpunt Vrijwilligerswerk Brussel zijn cruciale spelers die zicht hebben op lokale initiatieven. Bij de sociale dienst van je stad of gemeente kan je eveneens terecht met de vraag wat er reeds rond woonondersteuning leeft in jouw regio.

Het is ook aan te raden om na te gaan of er een Lokaal Opvanginitiatief (LOI) of een collectief opvangcentrum in je regio aanwezig is. De zoektocht naar een woning start voor vluchtelingen immers na hun erkenning, wat betekent dat ze deze opvangstructuur op korte termijn moeten verlaten. Goed contact met de asielopvang zal een correcte doorverwijzing van vluchtelingen naar jouw werking bevorderen. Via Fedasil kan je [een kaart met de opvangcentra](#) in jouw buurt raadplegen.¹

1 <https://www.fedasil.be/nl/opvangcentra>

3.2 Hoe wil je starten met je werking?

3.2.1 Aansluiten bij een bestaand initiatief

Indien uit je omgevingsanalyse blijkt dat er momenteel geen nood is aan een nieuwe vrijwilligerswerking, maar wel aan versterking van bestaande vrijwilligerswerkingen, kan je aansluiten bij een bestaand initiatief. Onderstaande vragen kunnen je helpen bij de keuze van je initiatief:

» **Wens je je engagement autonoom uit te oefenen of wens je een meer intensieve begeleiding?**

Bepaalde vrijwilligersinitiatieven – zeker wanneer ze verbonden zijn aan een professionele organisaties – voorzien een uitgebreide en ingeplande ondersteuning van hun vrijwilligers. Vraag na bij de vrijwilligersinitiatieven die je interesseren, op welke manier zij je begeleiden als vrijwilliger en kijk waar jij je goed bij voelt.

De **Regionale Woonclub W13 in West-Vlaanderen** is een voorbeeld van een initiatief met een intensieve begeleiding. De professionele medewerkers zijn steeds fysiek aanwezig op de permanentiemomenten van de Woonclub en organiseren ook op regelmatige basis intervisiemomenten met hun vrijwilligers. Vrijwilligers kunnen tijdens een intervisiemoment de moeilijkheden en ervaringen van hun engagement in groep bespreken. De groep reflecteert mee en tracht gezamenlijk een antwoord op de uitdagingen te formuleren. De professionele medewerkers springen in wanneer een (veel)gestelde vraag terugkeert.

Het **Genks Comité Vluchtelingen** voorziet in een minder intensieve begeleiding en laat de vrijwilligers eerder autonoom hun engagement uitoefenen, zonder vast ingeplande intervisiemomenten of fysieke aanwezigheid van coördinatoren of initiatiefnemers. Bij moeilijkheden of uitdagingen kunnen vrijwilligers wel terecht bij een vaste kern van vrijwilligers die hen hierin ondersteunt. De ondersteuning verloopt dus eerder op een organische manier.

» **Wens je je vrijwilligersengagement duidelijk af te bakenen in de tijd of naar inhoudelijke engagementen, of wens je je engagement zelf vorm te geven en ruim in te vullen?**

Als vrijwilliger ga je best na hoe je jouw engagement wenst in te vullen. Is het voor jou gemakkelijk om een vast tijdstip in je agenda vrij te maken voor het vrijwilligersengagement? Of past een spontane invulling van het vrijwilligersengagement beter bij jou?

Woonclub CAW De Kempen heeft vaste permanentiemomenten waarop de vrijwilligers helpen bij het invullen van inlichtingenfiches van de vluchtelingen en vervolgens bellen naar verhuurders. Het intakegesprek van de vluchtelingen waarin ook psychosociale hulpverlening wordt aangeboden, gebeurt door de professionele medewerkers van het Vluchtelingenteam CAW De Kempen. Het engagement van de vrijwilligers wordt dus zowel inhoudelijk als in tijd afgebakend.

Buren zonder Grenzen hanteert een 'niks moet, maar alle hulp is welkom'-beleid, waarin vrijwilligers van engagement opnemen wat ze willen en kunnen. Van de woonbuddy's wordt wél verwacht dat ze minimaal maandelijks langsgaan bij het gezin dat ze begeleiden.

3.2.2 Zelf iets opstarten

Je kan er als vrijwilliger of professionele organisatie ook voor kiezen om zelf een initiatief op te starten. Ook hier zijn er een aantal voorafgaande vragen die kunnen helpen je initiatief vorm te geven.²

Wat is je visie op vrijwilligerswerk?

Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk formuleerde enkele vragen die de visie van je initiatief op vrijwilligerswerk mee vorm kunnen geven.

» **Hoe kijkt je initiatief naar vrijwilligerswerk in de samenleving?**

Zie je vrijwilligerswerk als iets dat complementair is aan de professionele hulpverlening? Of tracht je met je vrijwilligersinitiatief een leemte op te vullen van noden die niet door professionele hulpverleners of overheid worden opgenomen?

» **Welke positie en bevoegdheden hebben de vrijwilligers in de organisatie?**

In de meeste initiatieven nemen de vrijwilligers voornamelijk een uitvoerend engagement op zich en hebben ze in mindere mate inspraak in de beslissingen die genomen worden.

» **Wat is voor de vrijwilliger de meerwaarde om zich specifiek bij deze organisatie te engageren? Zijn er mogelijkheden tot zelfontplooiing van de vrijwilliger binnen je initiatief?**

» **Hoeveel tijd en middelen kan de organisatie besteden aan de ondersteuning en uitbouw van het vrijwilligerswerk?**

Bij de **Woonclub CAW De Kempen** tracht men actief met de specifieke talenten van de vrijwilligers aan de slag te gaan. Een voorbeeld hiervan is een vrijwilliger met kennis van digitalisering die een digitaal platform voor de Woonclub ontwikkelde.

Denk bijvoorbeeld aan de terugbetaling van onkosten gemaakt door vrijwilligers, en de tijd die je investeert in het zoeken en opleiden van nieuwe vrijwilligers en ondersteunen van je huidige vrijwilligers.

2 <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/visie-op-vrijwilligersbeleid/?hilitte=visie>

Voor welke organisatiestructuur kies je?

Wanneer je een nieuw initiatief wil opstarten, dan dien je ook stil te staan bij de manier waarop je je initiatief wenst te structureren.

Je kan kiezen voor een **feitelijke vereniging**. Dan ga je met twee of meer personen samenwerken en je verenigen om een gezamenlijk doel te verwezenlijken. De leden van deze vereniging bepalen volledig zelf de regels. Je kan er dan voor kiezen weinig geformaliseerd te werken, bijvoorbeeld zonder duidelijke taakverdelingen of takenpakketten, zo weinig mogelijk administratie, en dergelijke.

Buren zonder Grenzen is een informele, feitelijke vereniging die een 'niks moet, maar alle hulp is welkom'-beleid voert naar vrijwilligers. Daardoor voelen de vrijwilligers zich betrokken bij het initiatief. Ze kunnen ook een persoonlijke invulling geven aan hun engagement. De verantwoordelijkheid over het engagement wordt niet enkel bij de initiatiefneemster of de kerngroep vrijwilligers gelegd. Veeleer heerst er een sfeer van gedeelde verantwoordelijkheid.

In de [Toolkit van Gastvrij Netwerk](#) wordt gewezen op de implicaties van de keuze voor een feitelijke vereniging. Een feitelijke vereniging heeft immers geen rechtspersoonlijkheid.³ Als lid van zo'n vereniging kan je enkel in eigen naam optreden. Wanneer afspraken of verbintenissen niet nagekomen worden, wordt niet de vereniging aansprakelijk gesteld, maar wel individuele leden. Gastvrij Netwerk raadt aan *"om minstens samen een contract op te stellen, zodat ieder lid bij een eventueel (juridisch) geschil kan terugvallen op een basisdocument (Gastvrij Netwerk, 2018, p.18)."*⁴

Wil je een vereniging oprichten die rechtspersoonlijkheid heeft, en waar dus niet de individuele leden aansprakelijk gesteld kunnen worden, dan moet je een **vereniging zonder winstoogmerk** (vzw) oprichten. Een vzw is gebonden aan enkele wettelijke verplichtingen door de vzw-wet. Voor sommige vormen van woonondersteuning is het noodzakelijk om rechtspersoonlijkheid te hebben als vrijwilligersgroep, bijvoorbeeld wanneer je woningen wil inhuren en onderverhuren.

Huizen van Vrede vzw is een initiatief dat bewust voor een vzw-structuur koos. In de Raad van Bestuur zitten 15 mensen die maandelijks samenkomen. In de Raad van Bestuur zitten ook twee personen met een vluchtelingenachtergrond. Eénmaal per jaar is er een Algemene Vergadering. Tot slot is er ook een dagelijkse werkgroep, waarin vijf personen zitten. Deze vijf personen nemen onder meer de dagelijkse beslissingen over het huren en onderverhuren van woningen aan vluchtelingen door het initiatief.

Op de website van het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vind je heel wat nuttige informatie over wetgeving en modelformulieren. Sinds kort coördineert het Steunpunt ook de [gratis verzekering voor vrijwilligers](#).⁵ Je kan via hen een erkenningsnummer aanvragen om deze verzekering in orde te brengen voor je vrijwilligers.

3 <http://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/gastvrijnetwerk-toolkit.pdf?file=1>

4 <https://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/gastvrijnetwerk-toolkit-2018-finaal.pdf?file=1&type=document>

5 <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/gratis-vrijwilligersverzekering/>

© Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Welk aanbod is er in je regio reeds aanwezig?

Wanneer je zelf een initiatief wenst te starten, is het ook aangewezen om na te gaan welke initiatieven er in jouw regio reeds actief zijn en welke vorm van woonondersteuning zij opnemen.

Door af te stemmen met andere initiatieven in je regio kan je het aanbod van woonondersteuning van jouw werking afbakenen. Bovendien kan je via deze weg jouw werking inbedden in een ruimer netwerk van initiatieven.

Hierbij kan je jezelf volgende vragen stellen:

- » **Welke woonondersteuning nemen andere initiatieven op en voor welke doelgroep is deze ondersteuning bedoeld?**
- » **Zijn er overlappingen tussen jouw initiatief en dat van anderen?**
- » **Moet de afbakening van je woonondersteuning aangepast worden op basis van de woonondersteuning bij andere initiatieven?**
- » **Is er samenwerking mogelijk?**

Afstemming met andere stakeholders

Uit je omgevingsanalyse is duidelijk geworden welke andere vrijwilligersinitiatieven in je regio actief zijn. Het is aangewezen met hen af te stemmen voor een eventuele samenwerking of doorverwijzing. Ook andere relevante stakeholders kan je best bevragen, zoals het OCMW, CAW, (eventuele) Taskforce Vluchtelingen in je stad of gemeente, de Dienst Wonen in je stad of gemeente. Afhankelijk van hoe je je woonondersteuning vorm zal geven, kan het ook interessant zijn immobiënkantoren, sociale huisvestingsmaatschappijen en/of sociale verhuurkantoren te contacteren. Volgende tips zijn gebaseerd op het Draaiboek Asielbuddy's (Agentschap Integratie en Inburgering, 2017).

- » **Via een samenwerking kunnen de vrijwilligers en/of professionele hulpverleners elkaars competenties aanvullen.**
- » **Via samenwerking kan je een grotere doelgroep bereiken dankzij het delen van netwerken, adressen en kennis.**
- » **De samenwerking kan niet enkel inhoudelijke verlichting bieden maar maakt ook logistieke ondersteuning mogelijk zoals het delen van middelen en accommodatie.**
- » **Ook een administratieve samenwerking is mogelijk. Waarbij het ene initiatief bijvoorbeeld de uitvoerende woonondersteuning op zich neemt, terwijl het andere initiatief het administratieve luik verzorgt.**

Verscheidene initiatieven zoals **Regionale Woonclub W13 in West-Vlaanderen**, **Buddywerking CAW Limburg** en **Woonclub CAW De Kempen** hebben een formeel samenwerkingsverband met het lokale OCMW. Zo kunnen zij voor bepaalde zaken rond huurwaarborg, huursubsidie, etc. doorverwijzen naar het lokale OCMW.

Samenwerking is aangewezen, maar op basis van het Draaiboek Asielbuddy's geven we ook de gevolgen weer (Agentschap Integratie en Inburgering, 2017).

- » **Door samenwerking ontstaat ook het risico van een onderlinge afhankelijkheid waardoor de woonondersteuning vertraging kan oplopen.**
- » **Gedeelde verantwoordelijkheid mag geen afgeschoven verantwoordelijkheid worden.**
- » **Samenwerking vraagt soms ook om extra sturing en overleg. De hoeveelheid werk die hier naartoe gaat mag niet de overhand krijgen. Wanneer het overleg primeert op het uitvoerende deel van de woonondersteuning, lijdt de actieve uitvoering hieronder en dreigt de vergadercultuur in je initiatief de bovenhand te krijgen.**
- » **Samenwerking betekent vaak een beetje verlies in autonomie.**

3.3 Wie ga je ondersteunen?

Dit draaiboek is gebaseerd op de bevindingen uit het onderzoek *“Capteren en ontsluiten van inspirerende praktijken inzake werken met vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen”* (D’Eer, Robeyns, Geldof; 2019). De onderzoeksopdracht richtte zich op vrijwilligersinitiatieven die vluchtelingen met een verblijfsstatuut ondersteunen inzake wonen. Uit de analyse van de initiatieven die actief zijn in Vlaanderen, bleek dat veel vrijwilligersinitiatieven zich doorgaans breder richten dan vluchtelingen met een verblijfsstatuut.

Op basis van je omgevingsanalyse, en de mogelijkheden van je vrijwilligersgroep, kan je kiezen voor een duidelijk afgelijnde doelgroep of een ruimer omschreven doelgroep. Richt je je bijvoorbeeld enkel op vluchtelingen met een verblijfsstatuut, of enkel op alleenstaande vrouwelijke vluchtelingen of gezinnen met een verblijfsstatuut? Of ga je breder, en bied je ook (woon)ondersteuning aan asielzoekers, mensen zonder wettig verblijf, anderstalige inwoners, of kwetsbare huurders in het algemeen?

Buren zonder Grenzen hanteert een fysieke wachtlijst met kleurcodes die de urgentie van de situatie van de vluchteling/het vluchtelingengezin uitdrukken. Deze wachtlijst is bedoeld ter afbakening van het takenpakket van de vrijwilligers. Hoewel het initiatief bij voorkeur ieder gezin onmiddellijk zou begeleiden in hun nood naar huisvesting, is dit in de praktijk niet haalbaar.

Wanneer je je doelgroep bepaalt, is het interessant **prioriteiten vast te leggen**. Wanneer de vragen voor ondersteuning talrijker zijn dan de vrijwilligers aankunnen, kan je op basis van deze prioriteitenlijst bepalen wie eerst geholpen zal worden. Sommige prioriteiten die bestaande vrijwilligersinitiatieven gebruiken, zijn: voorrang voor wie dreigt dakloos te worden, voor wie in de regio woont (bijvoorbeeld uitstroom uit asielopvang), voor wie weinig tot geen kennis heeft van de landstalen, etc.

3.4 Wat wil je doen?

Op basis van je omgevingsanalyse en mogelijke lokale partnerschappen, kan je verder gaan bepalen wat je wil bereiken met het vrijwilligersinitiatief, en wat je daarvoor moet doen. Deze vraag naar het *wat* valt uiteen in twee deelvragen. Een eerste vraag is of je enkel wil inzetten op wonen, of ook een bredere sociale ondersteuning wil aanbieden? En op welke fase in het woonproces richt je je dan? Een tweede cruciale vraag is of je bij woonondersteuning wil focussen op het verlagen van drempels voor vluchtelingen op de bestaande huisvestingsmarkt, en/of dat je je ook of vooral wil inzetten op het vergroten van het aanbod op deze huisvestingsmarkt?

3.4.1 Woonondersteuning of een bredere sociale ondersteuning?

Er zijn verschillende vrijwilligersinitiatieven die een brede sociale ondersteuning bieden aan vluchtelingen. Ondersteunen met betrekking tot wonen is daar dan één aspect van, naast ondersteuning op andere domeinen zoals onderwijs, tewerkstelling, basisnoden of administratie. Concreet gaat het onder meer om ondersteuning door taallessen en huiswerkbegeleiding, budgetbegeleiding, administratieve ondersteuning, begeleiding naar werk, voedselpakketten, activiteiten organiseren, juridische ondersteuning, ...

Afhankelijk van het aanbod dat in je regio al bestaat, en de mogelijkheden die je hebt met de groep vrijwilligers, kan je er voor kiezen enkel of prioritair in te zetten op woonondersteuning, of om aanvullend ook andere aspecten van sociale ondersteuning aan te bieden.

CAW De Kempen is een voorbeeld van een professionele organisatie met een integrale sociale ondersteuning die ook psychosociale ondersteuning, administratieve en juridische ondersteuning omvat. De organisatie heeft ook een vrijwilligerswerking, de Woonclub, die zich focust op één aspect van woonondersteuning: het zoeken naar huisvesting voor vluchtelingen. Tijdens en na het zoeken van huisvesting kan de vluchteling voor sociale ondersteuning terecht bij de professionele hulpverleners.

In het onderzoek konden we *28 verschillende vormen of 'bouwstenen' van woonondersteuning* terugvinden. Vrijwilligersinitiatieven combineren deze bouwstenen. Daarbij maakten we een onderscheid tussen de verschillende fases van het woonproces waarin vrijwilligers ondersteunen (D'Eer, Robeyns & Geldof, 2019). Vrijwilligers kunnen woonondersteuning geven *voor* het vinden van huisvesting, *tijdens* het vinden van huisvesting, *na* het vinden van huisvesting, een combinatie van deze drie vormen van woonondersteuning, of een overkoepelende woonondersteuning onafhankelijk van de tijdsfasen.

Mooie voorbeelden van projecten die brede woonondersteuning aanbieden zijn **Buren zonder Grenzen uit Leuven** of **Woonhulp Lier vzw**. Zij bieden zowel ondersteuning *voor*, *tijdens* als *na* het vinden van huisvesting. Voor ondersteuning op andere domeinen dan wonen verwijzen de initiatieven meestal door naar andere organisaties.

Bouwstenen van woonondersteuning

Woonondersteuning voor het vinden van een woning:

- » Online zoeken naar woningen
- » Woningen mee gaan bezichtigen (om kandidaat-huurder positief voor te stellen)
- » Mee helpen inschrijven bij een sociaal verhuurkantoor en/of sociale huisvestingsmaatschappij
- » Ondersteunen van gezinshereniging door de zoektocht naar een aangepaste woning
- » Contacteren van eigenaren en immobiënkantoren
- » Huren van woningen en deze onderverhuren aan vluchtelingen (al dan niet als doorstroomwoning)
- » Een deel van de woning ter beschikking stellen van een vluchteling
- » Ondersteunen bij administratie 'melding tijdelijk wonen' om deel van een woning te verhuren aan vluchteling

Woonondersteuning tijdens het vinden van een woning:

- » Vertalen huurcontract
- » Wijzen op rechten (& plichten) als huurder bij tekenen van het huurcontract
- » Ondersteunen bij administratie huurcontract (tekenen, registratie)
- » Ondersteunen bij administratie en aanvraag huurwaarborg, eerste maand huur (OCMW), huursubsidie
- » Voorschieten huurwaarborg vluchteling
- » Ondersteuning bij verhuis, zoals hulp bij vervoer

Woonondersteuning na het vinden van een woning:

- » Wooninrichting: meubels & huisraad inzamelen die ontbreken, vervoer, ...
- » Netwerkvorming stimuleren
- » Huishoudelijke begeleiding (bv. uitleggen hoe er moet gesorteerd worden, hoe de meterstand moet worden opgemeten,...)
- » Wegwijs maken in stad of gemeente wanneer de vluchteling een woning heeft gevonden
- » Juridische hulp bij huurproblemen (vb. bij onbewoonbaarheidsverklaring woning)
- » Juridische hulp bij facturaties en contracten

Overkoepelende vormen van woonondersteuning:

- » Woonbeleid sensibiliseren ter ondersteuning van kansarme huurders/vluchtelingen (lokaal en/of Vlaams niveau)
- » Vrijwilligers zoeken, deze ondersteunen en voorzien van intervisie en coaching
- » Begeleiding in zelfstandig wonen (op vlak van alle levensdomeinen)
- » Sensibiliseren van verhuurders (om discriminatie op de woningmarkt tegen te gaan)
- » Vorming voor vluchtelingen over huren en wonen in België
- » Budgetbeheer van de vluchteling
- » Een luisterend oor bieden gedurende het hele woonondersteuningsproces
- » Zelf een buddywerking opzetten samen met vluchtelingen
- » Werk maken van extra woningen voor vluchtelingen

Een breder aanbod aan woonondersteuning, met een combinatie van bouwstenen van woonondersteuning dat je opneemt, vraagt van je vrijwilligers ook een **combinatie aan capaciteiten en vaardigheden**. Het bellen naar eigenaars vergt bepaalde sociale vaardigheden, terwijl het inhuren van woningen om ze vervolgens onder te verhuren, andere (meer juridische) vaardigheden vereist. Het is dan ook aangewezen dat je een dergelijke 'brede woonondersteuning' niet individueel opneemt maar binnen een netwerk van vrijwilligers en/of professionals. Hierdoor kan je onderling ervaringen en kennis uitwisselen.

Een brede of extensieve vorm van woonondersteuning vraagt ook een **goede afbakening in tijd en inhoud van het takenpakket van vrijwilligers**. Bij het bellen naar huiseigenaars kunnen vrijwilligers kiezen wanneer ze dit doen, maar voor het bezichtigen van woningen moet men zich aanpassen aan het tijdschema van de eigenaar van de woning. Meer verregaande vormen van woonondersteuning, zoals het oprichten van een vzw om huizen te huren, te renoveren en vervolgens onder te verhuren, zijn veel omvattender en laten zich in mindere mate in een afgebakend tijdschema en takenpakket gieten.

3.4.2 Drempels verlagen of het aanbod uitbreiden?

Een geschikte woning vinden is voor veel vluchtelingen die een verblijfsstatuut ontvangen, de eerste uitdaging. Ze beschikken slechts over enkele maanden om de asielopvang te verlaten. Voor de meeste van hen is een sociale woning geen optie, aangezien de wachtlijsten ellenlang zijn. De private huisvestingsmarkt wordt dan weer gekenmerkt door een aanslepend tekort van betaalbare en kwaliteitsvolle woningen, en discriminatie ten aanzien van bepaalde huurders.

Wil je als vrijwilliger vluchtelingen ondersteunen in hun zoektocht naar een woning, dan kan je er voor kiezen om in te zetten op het verlagen van drempels naar de bestaande huisvestingsmarkt. Je zal je activiteiten dan richten op het toeleiden naar private huurwoningen en/of het ondersteunen in de aanvraag voor een sociale woning. Gezien de krapte op deze huisvestingsmarkt, kan je ook trachten het aanbod van woningen uit te breiden.

Toeleiden naar huisvesting op de bestaande huurmarkt

Bij het toeleiden naar huisvesting op de bestaande huurmarkt ga je als vrijwilliger op zoek naar wat beschikbaar is aan private woningen, al of niet aangevuld met een inschrijving op de wachtlijst voor sociale woningen.

Onder dit type vallen een brede waaier aan woonclubs die erkende vluchtelingen helpen met zoeken van panden die te huur staan, die (mee) bellen naar verhuurders, of meegaan op huisbezoeken.

In de **Woonclub CAW De Kempen** gaan zes vrijwilligers op zoek naar een woning voor erkende vluchtelingen. De woonondersteuning in de Woonclub beperkt zich tot het zoeken naar woningen. Men verwacht van vluchtelingen ook een actieve inbreng in de zoektocht naar een woning. Doorgaans verloopt dit vrij organisch en komen vluchtelingen vaak al op een Woonclub langs met een foto van een pand dat ergens te huur staat.

Niet iedereen werkt via het model van permanenties en een woonclub. Je kan als vrijwilliger ook op meer individuele basis op zoek naar huisvesting voor vluchtelingen.

Het vrijwilligersteam dat huisvesting zoekt bij **Buren zonder Grenzen** in Leuven doet dit doorgaans individueel van thuis uit. De vrijwilligers hebben immers elk hun eigen tijdschema en voorkeurmomenten voor het contacteren van makelaars of huiseigenaren. Hoewel ze allen van de regio Leuven zijn, wonen ze in verschillende gemeenten. Dat bemoeilijkt het samenkomen in groep. Ze geven daarom de voorkeur aan het afzonderlijk zoeken naar huisvesting. De vrijwilligers bellen op basis van een gezamenlijke online-Excellijst die door iedereen kan worden geraadpleegd en aangepast.

Toeleiden naar huisvesting op de private huurmarkt is geen sinecure. Een aantal vrijwilligersinitiatieven tracht de drempel voor vluchtelingen op deze huurmarkt te verlagen door niet enkel verhuurders te contacteren. Ze gaan ook mee op huisbezoek of verlenen ondersteuning bij het invullen van de aanvraag voor een sociale woning. Een andere en meer verregaande manier om de drempel naar huisvesting op de private huurmarkt voor vluchtelingen te verlagen, is via het huren en onderverhuren van woningen.

Omdat de drempels om een woning te huren op de private huurmarkt voor erkende vluchtelingen (net zoals voor andere kwetsbare huurders) erg groot zijn, besloot **Huizen van Vrede vzw** in Brugge zelf woningen in te huren. Vervolgens verhuren zij deze woningen onder aan erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden. Begin 2019 heeft Huizen van Vrede vzw *48 woningen* die ze onderverhuren aan erkende vluchtelingen. De verhuurders worden aangetrokken via hun eigen contacten (met makelaars, private verhuurders en sympathisanten) of eventueel via de woonclub. Om financiële risico's in te dekken wordt 10% van de jaarlijkse huur vastgezet per woning die onderverhuurd is.

TIP!

Om een initiatief van huren en onderverhuren te starten, moet je wel een aantal voorbereidende stappen zetten. Ten eerste heb je een **startkapitaal** nodig. Dit kapitaal kan je verzamelen via giften van particulieren of andere vzw's. Ook een crowdfunding-actie is mogelijk. Dit kapitaal heb je niet enkel nodig voor de huur van de woning, maar ook voor de huurwaarborgen, de plaatsbeschrijvingen en de brandverzekeringen van de woning. Je hebt als initiatief tevens een bepaalde financiële buffer nodig indien de huurder niet of te laat betaalt.

TIP!

Je kan proberen goede banden op te bouwen met immobiliënkantoren in je regio, en zo via hen op de hoogte gehouden worden van betaalbare huurwoningen. Vrijwilligers geven aan dat dit vaak maar met een beperkt aantal kantoren lukt.

Bekijk ook of een samenwerking met het OCMW in je regio een meerwaarde kan zijn. Zij kunnen vluchtelingen doorverwijzen die woonondersteuning nodig hebben, en jij kan doorverwijzen naar hen voor aanvragen huursubsidie, huurwaarborg etc. wanneer je woningen gevonden hebt.

Uitbreiden van het aanbod van de huurmarkt

De crisis op de huisvestingsmarkt in steden als Brussel, Antwerpen, Leuven en Gent leidt tot heel wat innovatieve projecten, die als doel hebben om **extra woonruimte bij te creëren voor vluchtelingen** en/of andere kwetsbare groepen. Als vrijwilliger kun je dus ook focussen op het uitbreiden van het woonaanbod voor vluchtelingen. Daarvoor kan je bijvoorbeeld leegstaande panden in gebruik nemen als (tijdelijke) woonruimtes. Of grote woningen waarvan delen niet gebruikt worden opsplitsen en (tijdelijk) bewoonbaar maken (i.e. ontsluiten van onderbewoning). Wil je op lange termijn ervoor zorgen dat er extra woonruimte bijkomt? Dan kan je ook effectief woonruimte bijbouwen, bijvoorbeeld als wooncoöperatie.

Deze voorbeelden om het woonaanbod uit te breiden, zijn vaak onderhevig aan heel wat regulering. Het zijn modellen die niet eenvoudig zijn, maar waar een aantal geëngageerde vrijwilligers trachten het pad te effenen voor anderen. Verschillende modellen hiervan zijn nog in ontwikkeling, van heel kleinschalige initiatieven en methodiekontwikkeling tot meer grootschalige projecten (zeker in het buitenland). Niet al deze initiatieven vallen nog onder de definitie van een vrijwilligersinitiatief. Een wooncoöperatie is immers geen vrijwilligerswerking meer. We vermelden dergelijke projecten hier toch, omdat ze mogelijk inspirerend kunnen zijn voor wie een stap verder wil engageren.

Het meest verregaande zijn grootschalige nieuwbouwprojecten, waarbij men woonruimte voorziet voor kwetsbare doelgroepen zoals vluchtelingen.

Startblok Riekerhaven is een woonproject in Amsterdam, waarbij men 565 wooneenheden voor jongeren creëerde, waarvan 463 studio's en 102 kamers. De wooneenheden worden verhuurd aan Nederlandse jongeren en aan jonge, erkende vluchtelingen. Naast de individuele studio's is er een gezamenlijke woonkamer en veel buitenruimte met groen. Het doel van Startblok is vooral "het geven van een goede start aan alle bewoners: of het nu jongeren zijn uit Nederland of jongeren die hun eigen land hebben moeten ontvluchten."

In eigen land zorgt het Curant-project van het Antwerpse OCMW ook voor capaciteitsuitbreiding met een 66 woonunits.

Op microniveau zijn er innovatieve projecten zoals **BioTope In Gent**. Dit samenhuisproject, waarbij 19 units worden gebouwd, voorziet één unit voor een gezin van erkende vluchtelingen. De middelen voor deze unit werden ingezameld middels investering van alle mede-eigenaars, én een crowdfunding campagne. Indien andere samenhuisprojecten dezelfde strategie volgen, kunnen in nieuwe projecten stelselmatig woonruimtes voor kwetsbare huurders voorzien worden, en kan het bereik groter worden.

Naast nieuwbouw- en renovatieprojecten vinden we hier ook projecten die trachten de leegstand op de private huisvestingsmarkt duurzaam beschikbaar te maken voor kwetsbare huurders. Sociale woningen die leegstaan in afwachting van renovatie, worden opgeknapt zodat ze voldoen aan de minimale woonvereisten en verhuurd kunnen worden voor enkele maanden (tot soms enkele jaren). Van zodra de sociale huisvestingsmaatschappij overgaat tot renovatie, verdwijnt deze woonruimte.

Een voorbeeld hiervan is het project **Leegstand Gent**, een samenwerking tussen o.a. CAW Oost-Vlaanderen en de sociale huisvestingsmaatschappij WoninGent. Het CAW huurt leegstaande woningen van de huisvestingsmaatschappij, renoveert deze zodat zij voldoen aan de Vlaamse Wooncode, en verhuurt vervolgens tijdelijk (6 maanden tot een jaar) aan kwetsbare huurders. Tijdens deze periode worden de huurders ondersteund in het vinden van een langdurige woonoplossing door onder meer vrijwilligers.

Capaciteitsuitbreiding kan je niet enkel realiseren via nieuwbouw- of renovatieprojecten of via het beschikbaar maken van leegstand. Ook één of meerdere kamers die leegstaan in private woningen kan je in gebruik nemen.

Het project '**Woning gezocht, burens gevonden**' van **Orbit vzw** zet onder andere in op het ondersteunen van bewoners om één of meerdere ruimtes in hun woning beschikbaar te maken. Door vrijwilligers te ondersteunen om de **Melding Tijdelijk Wonen** te gebruiken om voor een periode van maximum drie jaar een deel van hun woning onder te verhuren aan erkende vluchtelingen, wordt woonruimte benut die tot dan toe niet inzetbaar was. Mensen met een grote woning kunnen, zonder financiële impact op uitkeringen, tijdelijk een stuk van hun woning onderverhuren. De regelgeving hierover is echter zeer ingewikkeld. De brochure die Orbit vzw ontwikkelde, licht deze melding stap voor stap toe. Orbit vzw ondersteunde op deze manier in 2017-2018 al een 30-tal huishoudens met het onderverhuren van een deel van hun woning aan erkende vluchtelingen.

TIP!

Interesse om een Melding Tijdelijk Wonen te maken, maar nood aan meer informatie? Er is ook een '[Handleiding: Melding Tijdelijk Wonen](#)' waarin de projectmedewerker stap voor stap uitlegt hoe men de Melding aanvraagt. Ook de nodige formulieren en hoe deze in te vullen, zijn opgenomen in deze handleiding evenals de voorwaarden voor het maken van een Melding Tijdelijk Wonen.

TIP!

Wil je een nieuw initiatief opstarten of ondersteuning in de evaluatie van je bestaande initiatief. Het project '[Woning gezocht, burens gevonden](#)' ondersteunt burgers die woningen zoeken voor erkende vluchtelingen.⁶

Neem zeker ook een kijkje in de [Toolkit van Gastvrij Netwerk](#), het hoofdstuk rond wonen. Daar vind je nog meer inspiratie terug over wat je allemaal kan doen als vrijwilliger.⁷

6 <http://www.woninggezocht.be>

7 <https://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/gastvrijnetwerk-toolkit-2018-finaal.pdf?file=1&type=document>

3.5 Wie heb je nodig als je iets opstart?

Afhankelijk van wat je wil doen met je vrijwilligersinitiatief, zal je bepaalde verwachtingen hebben ten aanzien van de (andere) vrijwilligers die zich engageren.

Welk engagement verwacht je van vrijwilligers?

Voordat je (andere) vrijwilligers aantrekt, moet je eerst nadenken wat je met je initiatief juist verwacht van deze vrijwilligers.

In de [Toolbox Vrijwilligers Werven](#) stelt het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk volgende vragen op die je kunnen helpen.⁸

- » **Hoeveel vrijwilligers zoek je?**
- » **Wanneer heb je piekmomenten?**
- » **Sta je als initiatief open voor kortstondig vrijwilligerswerk, of kan je alleen verder met mensen die elke week op hun vaste dag bijspringen?**

Het takenpakket van vrijwilligers kan variëren van een beperkte omvang en/of lage intensiteit tot een omvangrijker takenpakket met een hogere intensiteit. Een takenpakket kan op verschillende manieren omvangrijk en/of intens zijn: het kan tijdsintensief zijn, en/of vele verantwoordelijkheden met grote complexiteit omvatten, die een zekere mate van expertise of deskundigheid van de vrijwilliger vereisen. Een takenpakket kan tot slot ook emotioneel belastend zijn.

Hoeveel wens je de vrijwilligers in je initiatief hierin te ondersteunen? Volgende vragen kunnen je hierbij helpen.

- » **Kies je voor vrijwilligers die reeds over expertise en achtergrondkennis beschikken?**
- » **Ben je bereid en/of heb je de mogelijkheid om de vrijwilligers een basisvorming en/of tussentijdse vormen te geven?**
- » **Wens je (op bepaalde vlakken) beslissingsbevoegdheid aan vrijwilligers te geven?**
- » **Wens je steeds fysiek aanwezig te zijn op het moment dat de vrijwilligers hun engagement uitoefenen?**
- » **Wens je tussentijdse intervisiegesprekken met de vrijwilligers? En worden deze gesprekken gebaseerd op initiatief van jou of op initiatief van de vrijwilliger?**

Vrijwilligers die nog niet over de nodige expertise of achtergrondkennis beschikken kan je ondersteunen door zelf vormen te organiseren, of hen door te verwijzen naar vormen die georganiseerd worden. Bekijk of je hiervoor lokale partnerschappen kan aangaan (bv. Met het OCMW of CAW), of kan aansluiten bij vormen van organisaties zoals het Agentschap Inburgering en Integratie, Orbit vzw, of Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

⁸ <http://www.vlaanderenvrijwilligt.be/publicaties/digitale-publicaties/toolbox-vrijwilligers-werven>

De vrijwilligersovereenkomst

Wanneer je als initiatief of organisatie helder hebt wat je van vrijwilligers in je organisatie verwacht, en wat je kan bieden aan taken en aan ondersteuning, kan je dit vastleggen in een vrijwilligersovereenkomst. Voor de vrijwilligers en eventuele begeleiders kan dit een houvast bieden om naar terug te grijpen. Anderzijds kunnen vrijwilligers zich ook gelimiteerd voelen in hun handelen door een dergelijke overeenkomst. Een vrijwilligersovereenkomst laat dus best nog voldoende autonomie om het engagement vorm te geven.

De **Buddywerking CAW Limburg** kenmerkt zich door een driehoekswerking tussen de vluchteling, de professionele hulpverlener en de buddy. Men gaat na op welke levensdomeinen de vluchteling/het vluchtelingengezin ondersteuning nodig heeft en welke rol de professionele hulpverlener en de buddy opnemen in deze ondersteuning. Vervolgens legt de CAW-medewerker deze ondersteuning vast in een overeenkomst die eveneens als een operationeel kader voor de buddy fungeert.

TIP!

Denk niet enkel na wat je van de vrijwilligers in je initiatief verwacht maar ook wat je van de vluchtelingen verwacht en communiceer dit duidelijk. Op deze wijze vermijd je dat de gehele (woon)ondersteuning enkel door de vrijwilliger wordt gedragen, vermijd je foute verwachtingspatronen en versterk je de empowerende, krachtgerichte benadering ten aanzien van vluchtelingen.

De werving en selectie van vrijwilligers

Een volgende stap is vrijwilligers zoeken of motiveren.

Volgende tips uit het [Draaiboek Asielbuddy's](#) kunnen je ook helpen bij de werving van vrijwilligers:⁹

- » **Maak gebruik van verscheidene wervingskanalen tegelijk. Ook het gebruik van sociale mediacampagnes is een must.**
- » **Zoek een manier die aansluit bij de doelgroep die je voor ogen hebt. Niet iedereen leest het stadskrantje of surft naar de website van de stad of gemeente.**
- » **Ga actief op zoek door naar organisaties toe te stappen en aanwezig te zijn.**
- » **Zoek naar toeleiders en sleutelfiguren.**
- » **Herhaal je boodschap op geregelde tijdstippen.**
- » **Link jezelf met goed gekende lokale diensten en organisaties (bv. OCMW, CAW ...).**

Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk werkte een [Toolbox Lokaal Vrijwilligerswerk Versterken](#) uit.¹⁰

- » **Maak afspraken over hoe je doorverwijst tussen partners of organisaties: vanuit een bepaalde organisatie naar een buddywerking en omgekeerd.**

Ook de [toolkit van Gastvrij Netwerk](#) geeft goede tips voor de werving van vrijwilligers.

Het is aangewezen om bij de werving en selectie van vrijwilligers een (in)formeel intakegesprek te organiseren. Op deze manier leren de kandidaat-vrijwilligers het initiatief kennen en kunnen ze een gerichte beslissing nemen om het engagement aan te gaan. De coördinator of initiatiefnemer kan toetsen naar de motivatie en de verwachtingen van de vrijwilliger ten aanzien van het engagement.

Om een tekort aan vrijwilligers te vermijden, voer je best een jaarlijkse wervingscampagne uit. Op die manier komt de bestaanszekerheid van je initiatief niet in het gedrang als er een aantal vrijwilligers hun engagement stopzetten.

Wanneer je een vrijwilligerswerking bent, georganiseerd door onbezoldigde vrijwilligers, die woonondersteuning aan vluchtelingen aanbiedt, kan je ondersteuning vragen bij het project '[Woning gezocht, burens gevonden](#)' van Orbit vzw.⁸ Zij ondersteunen de werving van vrijwilligers in je regio bijvoorbeeld door het drukken van krantjes die je lokaal kan verspreiden.

⁹ https://www.integratie-inburgering.be/sites/default/files/atoms/files/AgII_Draaiboek_asielbuddys_v2.pdf

¹⁰ <https://www.vlaanderen.vrijwilligt.be/publicaties/digitale-publicaties/toolbox-lokaal-vrijwilligerswerk-versterken/>

¹¹ <http://www.woninggezocht.be/>

3.6 Wat heb je nog nodig?

Vrijwilligersinitiatieven die woonondersteuning aan vluchtelingen bieden, hebben op verschillende punten nood aan ondersteuning. Dat bleek ook uit onderzoek (zie D'Eer, Robeyns & Geldof, 2019). We schetsen de belangrijkste ondersteuningsnoden, en geven tips hoe je je hier op kan voorbereiden.

3.6.1 Juridische ondersteuning

Veel initiatieven worden in de startfase van hun initiatief geconfronteerd met nood aan juridische ondersteuning. Deze juridische vragen hebben zowel betrekking op de structuur van je initiatief, de vrijwilligers die erin actief zijn, de wet- en regelgeving met betrekking tot wonen en tot slot vragen over vreemdelingenrecht.

Hieronder een overzicht van mogelijke vragen bij de opstart van een initiatief, en tips bij wie of waar je hiervoor terecht kan. Een eerste optie is om (handleidingen van) externe organisaties en NGO's te raadplegen.

Vrijwilligersorganisatie

» **Hoe kan je je initiatief in een permanente vzw structuur gieten? Voor welke subsidies komt je initiatief in aanmerking?**

Verschillende van de vrijwilligersinitiatieven in het onderzoek gaven aan dat ze de wetgeving om van een feitelijke vereniging over te gaan tot een vzw, erg ingewikkeld vinden. Een concrete hands-on ondersteuning is er momenteel niet. Je kan in eerste instantie online te rade gaan, daar vind je al heel wat nuttige informatie. Kijk zeker ook op de [website van het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk](https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/).¹² Je kan ook navragen bij [Gastvrij Netwerk](https://www.vluchtelingenwerk.be/gastvrij-netwerk#sub-177) of zij je kunnen ondersteunen als je lid wordt van het netwerk.¹³

¹² <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/>

¹³ <https://www.vluchtelingenwerk.be/gastvrij-netwerk#sub-177>

» **Hoe verzekert je de vrijwilligers in je initiatief?**

Via het [Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk](#) kan je nagaan of jouw initiatief een verzekeringsplicht heeft voor vrijwilligers, en zo ja, waarvoor je ze moet verzekeren.¹⁴ Sinds 1 april 2019 kan je bij het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk ook terecht om je erkenningsnummer aan te vragen en zo de verzekering voor je vrijwilligers in orde te brengen.

» **Kan je een vergoeding toekennen aan je vrijwilligers? Ben je hiertoe verplicht?**

In de definitie van een vrijwilliger zit omvat dat deze in principe onbezoldigd werk levert. Je kiest als initiatief dus zelf of je een kostenvergoeding aan de vrijwilliger toekent. Je kan als initiatief opteren voor een reële kostenvergoeding (met fysieke bewijsstukken van de gemaakte kosten), een gewone of verhoogde forfaitaire vergoeding (zonder fysieke bewijsstukken). Voor verdere informatie, en de maximale vergoeding die vrijwilligers kunnen ontvangen, kan je terecht bij het [Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk](#).¹⁵

Vrijwilligers oefenen hun engagement doorgaans niet uit om er een vergoeding voor te ontvangen, maar vanuit een gedrevenheid of intrinsieke motivatie. Afhankelijk van wat de vrijwilliger doet, kunnen er kosten aan verbonden zijn die niet iedereen kan dragen, denk bijvoorbeeld aan het bellen naar verhuurders met je eigen GSM. Denk zeker na over of en hoe je een vergoeding van kosten voorziet, en hoe je hier budget voor kan voorzien.

» **GDPR**

Als vrijwilligersinitiatief ben je ook gebonden aan de GDPR-wetgeving, die het recht op privacy regelt en het bijhouden van persoonsgegevens. Het [Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk](#) voorziet heel wat nuttige informatie hierover.

¹⁴ <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/vrijwilligers-verzekeren/>

¹⁵ <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/wetgeving/kosten-en-vergoedingen/>

Regelgeving rond wonen

» Wat zijn de gevolgen als een vluchteling gaat samenwonen met iemand anders?

Op de website van Vluchtelingenwerk Vlaanderen vind je heel wat nuttige informatie over huisvesting voor vluchtelingen. In het document "[De mogelijke gevolgen van samenhuizen op uitkeringen – een overzicht](#)" wordt de mogelijke impact op uitkeringen uitgelegd.¹⁶

Let op, dit document dateert van 2015 en kan dus enigszins verouderd zijn. In [de toolkit van Gastvrij Netwerk](#) wordt ook een hoofdstuk gewijd aan huisvesting, met nuttige informatie.¹⁷

Een recente wijziging in de codex Ruimtelijke Ordening voorziet in de mogelijkheid om een Melding Tijdelijk Wonen in te dienen, zodat je een deel van je woning tijdelijk kan verhuren aan een vluchteling zonder gevolgen voor je uitkering of die van de vluchteling. Je leest er alles over in [de handleiding Melding Tijdelijk Wonen van Orbit vzw](#).¹⁸

Heb je nog vragen in verband met samenhuizen met vluchtelingen? Nog vragen na het raadplegen van dit draaiboek? Je kan ook persoonlijk contact opnemen met de projectmedewerker van Orbit vzw via het [contactformulier](#).¹⁹

» Zelf een inclusief (nieuwbouw)project starten voor vluchtelingen?

Een mooi voorbeeld van een kleinschalig nieuwbouw/renovatieproject is BioTipe: een inclusief samenhuisproject (zie 4.4). Voor een meer uitgebreid verslag van dit project, verwijzen we naar het onderzoeksrapport.²⁰

16 https://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/gevolgen_van_samenhuizen_op_uitkeringen_-_een_overzicht2.pdf?file=1&-type=file&id=4534

17 <https://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/gastvrijnetwerk-toolkit-2018-finaal.pdf?file=1&type=document>

18 <http://www.woninggezocht.be/nieuws/nieuw-orbit-vzw-handleiding-melding-tijdelijk-wonen-voor-wie-hun-woning-wil-delen-met-erkende-vluchtelingen/>

19 <http://www.woninggezocht.be/contact/>

20 http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/woonbegeleiding_vluchtelingen

» **Hoe vraag je een OCMW- huurwaarborg aan?**

Voor regelgeving met betrekking tot de huurwaarborg kan je terecht op de [website van de Wonen-Vlaanderen](#).²¹

Voor verdere vragen kan je ook terecht bij de [Woonwinkel in je regio](#).²²

Of bij de [huurdersbond](#) in je provincie.²³

» **Wat zijn de voorwaarden om een vluchteling in te schrijven voor een sociale woning? Wat zijn de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een huursubsidie of huurpremie?**

Het Agentschap Integratie en Inburgering maakte een [overzichtsdocument](#) dat onder meer uitleg geeft over de rechten van erkende vluchtelingen op OCMW-steun, de voorwaarden om in te schrijven voor een sociale woning en om een huursubsidie of huurpremie te krijgen.²⁴

» **Bestaat er een onderscheid tussen de woonondersteuning van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen en volwassen erkende vluchtelingen? Zijn er specifieke initiatieven waarbij niet-begeleide minderjarigen terecht kunnen?**

Voor alle vragen met betrekking tot niet-begeleide minderjarige vluchtelingen kan je terecht bij Manorea, een samenwerkingsverband tussen Minor-Ndako en Mentor-Escale. Manorea is een tweetalige helpdesk. Je kunt Manorea bellen of mailen. NL: 0485/04 29 75 of manorea@minor-ndako.be, FR: 02/505 32 32 of manorea@mentorescale.be.

Je kan ook contact opnemen met de Vluchtelingeninfolijn van Vluchtelingenwerk Vlaanderen. Zij zijn elke werkdag bereikbaar tussen 9u30 en 12u30 op het nummer 02 225 44 00; of via mail info@vluchtelingenwerk.be.

Vreemdelingenrecht en internationaal familierecht.

» **Heb je vragen met betrekking tot het vreemdelingenrecht of internationaal familierecht?**

Het Agentschap Inburgering en Integratie geeft [informatie over vreemdelingenrecht en internationaal familierecht](#) via verschillende kanalen.²⁵ Ze geven ook [vormingen](#).

Tot slot kan je via de [helpdesk](#) van het Agentschap Inburgering en Integratie een jurist contacteren.²⁶ Dit is een telefonische helpdesk.

21 <https://www.wonenvlaanderen.be/content/welke-regels-bestaan-er-voor-de-huurwaarborg>

22 <https://vlaanderen.getbynder.com/m/0ead2bc11dc652d3/original/Adressen-van-woonwinkels-en-woonloketten.xlsx>

23 <http://huurdersplatform.be/hb/>

24 https://integratie-inburgering.be/sites/default/files/atoms/files/Traject_asielzoeker_def2_1.pdf

25 <http://www.vreemdelingenrecht.be/>

26 <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/juridisch-advies/juridische-helpdesk-agentschap-integratie-en-inburgering>

3.6.2 Financiële ondersteuning

Voor sommige initiatieven heb je een startkapitaal nodig, anderen beredden zich met een minimum aan kapitaal.

Het bij-creëren van woonruimte op private huurmarkt, vraagt initieel een groot engagement. Naast financiële en juridische expertise, vraagt dit engagement ook een zeker financieel risico. Vaak vraagt een initiatief dat woningruimte bij-creëert immers een bepaalde financiële investering. Bijvoorbeeld wanneer je woningen wenst te renoveren, kopen of huren en onder te verhuren. Het is dan ook van belang dat je indien nodig op zoek gaat naar een financiële en juridische partner die je hierin kan bijstaan.

De BioTope Cohousinggroep ging een partnerschap aan met **Wooncoop** die een juridisch kader creëerde dat interne en externe financiering mogelijk maakt. De leden van de BioTope-woongroep verankerden hun engagement via de aankoop van een aandeel voor de vluchtelingenunit. Sommigen investeerden bovendien nog extra. In totaal brachten de leden van de BioTope-woongroep 40.000 euro bijeen voor de realisatie van het project. Bovendien maakte het juridische kader van Wooncoop ook externe financiering mogelijk. Om extra geld in te zamelen startte de BioTope-woongroep een crowdfunding-actie. Wooncoop omkaderde de voorwaarden waarbinnen de externe investeerders 10 jaar lang een geldsom inbrengen door aandelen zonder financieel rendement aan te kopen. Na die periode kunnen deze investeerders hun geld terugkrijgen of genieten van een beoogd dividend van 2%. Het streefbedrag van 100.000 euro werd op een maand tijd bereikt (juni-juli 2018). Om het resterende bedrag te financieren ging Wooncoop een lening aan bij de bank.

Het belang van een duidelijk uitgewerkt financieel kader blijkt ook bij Huizen van Vrede vzw.

Huizen van Vrede vzw besloot in 2017 zelf een werking te starten die onder meer woningen inhuurt en deze vervolgens onderverhuurt aan erkende vluchtelingen. Om dit te realiseren was er niet alleen een officiële vzw-structuur nodig, maar ook een financieel kader. Bovendien werkte men regels en procedures uit over voorrang voor kwetsbare doelgroepen, termijnen van huur, ondersteuning door vrijwilligers, etc. Huizen van Vrede is geen uiterst geformaliseerd burgerinitiatief, maar heeft bij aanvang wel enkele kaders uitgewerkt om de werking in goede banen te leiden, en heeft bepaalde procedures doorheen de tijd bijgestuurd.

3.6.3 Expertisenetwerk

Voor heel wat juridische en andere vragen, zijn er online handleidingen terug te vinden of helpdesks te contacteren. Het werk van vrijwilligers die woonondersteuning aan vluchtelingen aanbieden, stelt hen vaak voor moeilijke vragen, die niet altijd gemakkelijk te beantwoorden zijn met de tools die voorhanden zijn. De vrijwilligers werken immers op een terrein waar verschillende juridische domeinen elkaar kruisen, over beleidsniveaus heen. Sommige vrijwilligersinitiatieven hebben daarom zelf een netwerk van experts uitgebouwd. Deze experts zijn vrijwilligers die vanuit hun werkervaring een uitgebreide expertise op een bepaald domein hebben opgebouwd. Zij engageren zich bij het initiatief vaak vooral om bereikbaar te zijn voor bepaalde vragen.

Een andere strategie die sommige vrijwilligersinitiatieven gebruiken, is zich aansluiten bij koepelorganisaties. Deze koepelorganisaties bieden soms ondersteuning op één of meerdere domeinen zoals vreemdelingenrecht of regelgeving rond wonen. Twee bekende voorbeelden van koepelorganisaties voor initiatieven die zich inzetten voor vluchtelingen zijn **het Limburgs Platform voor Vluchtelingen** en **Gastvrij Netwerk**. **Orbit vzw** staat met zijn project **'Woning gezocht, burens gevonden'** bekend als één van de experts op het domein van wonen. **Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk** is dan weer het referentiepunt voor alle vragen rond vrijwilligerswerk.

3.7 Zorgen voor een duurzame werking

Een vrijwilligersinitiatief opstarten is één zaak. Ervoor zorgen dat het initiatief kan blijven voortbestaan, dat het duurzaam is in de tijd, is vaak nog een andere uitdaging. We geven hier enkele tips op basis van de onderzoeksresultaten.

3.7.1 Financieel

Wanneer je initiatief over een permanente structuur beschikt, kom je mogelijk in aanmerking voor formele subsidiëeringskanalen. Het nadeel is vaak dat deze subsidies maar toegekend worden voor een bepaalde tijd.

Soms houden deze initiatieven dan ook op met bestaan na afloop van de subsidies, soms worden ze een experimentele opstart van blijvende werkingen (die eventueel na vele jaren decretaal kunnen worden gefinancierd). Soms worden hun taken na stopzetting van subsidies gedeeltelijk binnen de reguliere werking van de werkveldorganisaties opgenomen, al of niet met een gedeeltelijke inzet van vrijwilligers. Dit laatste gebeurde op een aantal plaatsen als de tijdelijke subsidies voor woonbegeleiding van erkende vluchtelingen door de CAW's werden stopgezet eind 2017.

Onzekerheid over het voortbestaan vormt een barrière voor vrijwilligersinitiatieven om structurele ondersteuning voor hun vrijwilligers te voorzien. Maar hoe kunnen initiatieven voorzien in een duurzame financiering? Igalla en van Meerkerk (2015) voerden een onderzoek uit naar de duurzaamheid van burgerinitiatieven in Nederland. Zij merkten op dat naarmate deze initiatieven meerdere vormen van financiering gebruiken, de duurzaamheid van het initiatief groeit. (Professionele) initiatieven met een vrijwilligerswerking die enkel afhankelijk zijn van overheidsfinanciering, dreigen niet meer verder te kunnen bestaan wanneer deze bron van financiering wegvalt.

Als initiatief zet je dus beter in op meerdere financieringsvormen tegelijkertijd. Het is een mogelijkheid om naast de officiële subsidiëeringskanalen ook jaarlijkse activiteiten te organiseren die je helpen bij de subsidiëring van je initiatief. Ook een crowdfunding-actie is een mogelijkheid, als het initiatief een breed netwerk aan sympathisanten kan mobiliseren.

TIP!

Samenwerkingen kunnen eveneens een financieel voordeel opleveren. Wanneer je er bijvoorbeeld in slaagt om logistiek materiaal uit te wisselen.

TIP!

3.7.2 Ondersteun vrijwilligers

Vorming

Voor vrijwilligers is het van cruciaal belang dat ze zich ondersteund voelen in hun engagement. Het gevoel van ondersteuning vertrekt van de sfeer en cultuur binnen een initiatief, maar toch is er meer nodig. Vorming van vrijwilligers kan hierbij helpen. Sommige vrijwilligersinitiatieven voorzien zelf vorming voor hun vrijwilligers.

Het is zeker zinvol om een inleidend infomoment te voorzien voor beginnende vrijwilligers, om kort enkele relevante zaken uit te leggen. Dat kan gaan over het juridisch statuut van vluchtelingen: wie kan worden erkend als vluchteling, wat is een subsidiair beschermde, welk traject legt een asielzoeker af, wat is een Lokaal Opvanginitiatief (LOI), ... Ook kennis van de huurwetgeving is cruciaal. Of men kan een beeld van de stad of gemeente schetsten: welke nieuwkomers zijn er, welke statuten hebben zij, of wat is superdiversiteit? Ook informatie over de lokale sociale kaart kan van in het begin belangrijk zijn: ontspanningsmogelijkheden, de UIT-pas, organisaties, diensten in de stad, juridische helpdesk, hulpverleningslandschap, ...

In de **Regionale Woonclub W13** vult men de overlegmomenten met vrijwilligers in als intervisie-of vormingsmoment. Het thema van de vorming wordt bepaald naargelang de noden van de vrijwilligers.

Je kan met je initiatief de vorming van vrijwilligers ook koppelen aan overlegmomenten.

Je kan met je initiatief aansluiten bij vormingen die externen organiseren, zoals het Agentschap Integratie en Inburgering²⁷, Vluchtelingenwerk Vlaanderen²⁸ of Orbit vzw²⁹. Heb je een specifieke vormingsnood, kan je steeds navragen of deze organisaties een vorming op maat kunnen organiseren.

Vrijwilligers binnen eenzelfde initiatief beschikken vaak over een helemaal andere achtergrond. Het kan ook interessant zijn om de vrijwilligers die hierin zin hebben, andere vrijwilligers op een informele manier te vormen. Zo maak je gebruik van de 'interne capaciteiten' in je initiatief en betrek je ook de vrijwilligers op een (inter)actieve manier bij de vormingen.

TIP!

²⁷ <http://www.agii.be/vormingen>

²⁸ <https://www.vluchtelingenwerk.be/kalender>

²⁹ https://www.facebook.com/pg/ORBITvzw/events/?ref=page_internal

(Ver)taalondersteuning

Werken met pas erkende vluchtelingen betekent bijna per definitie werken in meertalige contexten. Vrijwilligers hebben dan ook geregeld nood aan specifieke ondersteuning op het vlak van omgaan met meertaligheid. De vertaalondersteunings-tips van het [Draaiboek Asielbuddy's](#) voor vrijwilligersinitiatieven die werken met vluchtelingen geven hier een eerste opstap (Agentschap Integratie en Inburgering, 2017).

» Waar vind je tolken? Hoe verloopt een goed tolkgesprek? Waar moet je op letten?

Verschiedende organisaties kunnen een beroep doen op het [aanbod van sociaal tolken](#) in Vlaanderen.³⁰

Het Agentschap Integratie en Inburgering voorziet bovendien [ook tips hoe een tolkgesprek goed kan verlopen](#).³¹

» Welke andere hulpmiddelen zijn er?

Is er geen sociaal tolk beschikbaar, of kan je vrijwilligersinitiatief hier geen gebruik van maken? Dan kan je ook online vertalingsmogelijkheden raadplegen zoals Google translate. Hierbij moet je wel opletten voor misverstanden. Online vertalingen zijn niet altijd accuraat.

Het Agentschap Integratie en Inburgering werkte de communicatiewaaier uit, een [brochure met communicatietools in dienstverlening aan anderstaligen](#).

Er staan enkele nuttige richtlijnen en tips in voor ondersteuning aan anderstaligen. De brochure is gericht op organisaties, maar kan zeker ook interessant zijn voor vrijwilligers.

TIP!

Vertaalondersteuning kan in je initiatief ook opgenomen worden door meertalige vrijwilligers. Verschillende initiatieven zetten in op het zoeken naar vrijwilligers die veelgevraagde talen beheersen. Het inschakelen van vluchtelingen die al eerder een verblijfsstatuut kregen, kan een goede optie zijn om taalbarrières te overwinnen. Het is aangewezen ook hier een kader uit te werken voor deze vrijwilligers: voor welke gesprekken kan en wil je werken met vrijwillige tolken, verwacht je dat zij een deontologische code naleven en/of een basisopleiding volgen? Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk werkte ook een [Toolbox voor Vluchtelingen in Vrijwilligerswerk](#) uit.

30 <http://www.agii.be/thema/sociaal-tolken-en-vertalen/op-zoek-naar-een-sociaal-tolk/komt-mijn-dienst-in-aanmerking-voor-sociaal-tolken>

31 <http://www.agii.be/thema/sociaal-tolken-en-vertalen/op-zoek-naar-een-sociaal-tolk/hoe-verloopt-een-goed-tolkgesprek>

Psychosociale ondersteuning

Engagement opnemen ten aanzien van vluchtelingen kan emotioneel zwaar zijn. Soms duiken (al dan niet traumatische) verhalen op over het thuisland of het vluchtverhaal. Soms loopt het integratieproces moeilijker dan gehoopt. Of soms is het weinig bemoedigend wanneer weer een woning niet beschikbaar is voor een vluchteling, en de tijdsdruk om de asielopvang te verlaten steeds groter wordt. Zorg voor de vrijwilligers in de vorm van psychosociale/emotionele ondersteuning is dan ook een meerwaarde.

Uit het onderzoek van D'Eer, Robeyns & Geldof (2019) werd duidelijk dat vrijwilligersinitiatieven doorgaans geen rechtstreekse psychosociale/emotionele ondersteuning geven aan de vrijwilligers. De psychosociale ondersteuning voor vrijwilligers zit vevat in de vormingsmomenten, intervisiemomenten of informele activiteiten die ze voor vrijwilligers organiseren. Dit blijkt ook uit het feit dat de vrijwilligers de ondersteuning die ze van het initiatief krijgen, niet omschrijven als psychosociale/emotionele ondersteuning, maar wel als steun in het 'aankaarten van uitdagingen' en het 'uitwisselen van ervaringen'.

De vrijwilligers en professionals van de onderzochte casussen geven zowel argumenten voor interne, als voor externe psychosociale/emotionele ondersteuning. Een externe (professionele) psychosociaal ondersteuner kijkt met een objectieve en onbevangen blik naar de feiten. Een interne ondersteuner heeft doorgaans geen professionele opleiding gehad om dergelijke steun te verlenen. De drempel om als vrijwilliger aan te kloppen bij een interne psychosociaal ondersteuner ligt wel lager dan voor een externe ondersteuner.

Ondersteuning voor de lokale coördinatoren

Ook de lokale coördinator zal onderweg met heel wat vragen en situaties zitten waar h/zij misschien niet direct een antwoord op heeft. Een netwerk voor lokale coördinatoren kan een meerwaarde bieden. Voorziet het project ook linken met coördinatoren van andere werkingen?

TIP!

Je kan als vrijwilliger ook aan 'zelfzorg' doen door aan de noodrem te trekken, wanneer je voelt dat de woonondersteuning voor jou te zwaar wordt. Geef aan dat je zelf ondersteuning wil of even een stapje terug wil nemen als je daar nood aan hebt.

Vrijwilligers dragen ook zorg voor zichzelf door zich niet verantwoordelijk te voelen voor het uiteindelijke resultaat van bijvoorbeeld een woonzoektocht. Het is niet jouw schuld als er geen woning wordt gevonden, je hebt je best gedaan. Geef jezelf deze erkenning, en geef ze ook aan je collega-vrijwilligers.

Als vrijwilligersorganisatie kan je zorg dragen voor je vrijwilligers door regelmatige bijeenkomsten te voorzien, waar vrijwilligers de ruimte hebben om uit te wisselen, te ventileren en elkaar te ondersteunen. Zorg er tevens voor dat vrijwilligers niet als enige een bepaalde expertise opbouwen. Dan wordt de druk op hun schouders om door te zetten en over hun grenzen te gaan erg groot. Als zij wegvallen is er immers niemand die kan overnemen. Maak ruimte voor hen om nieuwe vrijwilligers te vormen, zodat de verantwoordelijkheid gedeeld wordt.

TIP!

De psychosociale ondersteuningsnoden van vrijwilligers zijn verbonden met deze van de vluchtelingen. Inzicht daarin is belangrijk. Uit gebrek aan psychosociale ondersteuning van vluchtelingen, komt een groot aspect hiervan ook op de schouders van vrijwilligers terecht (D'Eer et al., 2019). In het boek 'Veerkracht in beweging. Dynamieken van vluchtelingengezinnen versterken' (Groeninck et al., 2019) wordt de veerkracht van asielzoekende, vluchtelingengezinnen en kinderen weergegeven door hun ervaringen, moeilijkheden, verwachtingen én ambities in beeld te brengen. Het boek geeft het veerkrachtig handelen van vluchtelingen weer, ondanks de uitdagingen waarmee zij geconfronteerd worden (zie www.kcgezinswetenschappen.be/node/827).

3.7.3 Evaluatie van de werking

Het is opportuun om op bepaalde momenten je werking te evalueren. Deze evaluatie kan op verschillende van bovenstaande elementen betrekking hebben.

» **Wat is de impact of het kwantitatieve resultaat van je werking? Hoeveel mensen werden aan een woning geholpen of hoeveel mensen werden geholpen door een buddy?**

Indien je een dergelijke evaluatie wilt maken, is het van belang dat je van bij de start van je initiatief deze resultaten bijhoudt. Het laat je ook toe om de evolutie van je werking weer te geven.

» **Verloopt de werking van je initiatief vlot?**

De evaluatie van je project kan ook meer op het niveau van je initiatief zelf bevinden. Een SWOT-analyse is een goed evaluatie-instrument om dit na te gaan. Aan de hand van de SWOT-analyse kan je nagaan wat de *Strengths*, *Weaknesses*, *Opportunities* en *Threats* voor je initiatief zijn. Door een dergelijke analyse uit te voeren, vergroot je ook de kans op een duurzaam voortbestaan van je initiatief.

» **Hoe verloopt het vrijwilligersengagement in je initiatief?**

Je doet er ook goed aan om op een regelmatige basis met de vrijwilligers van een bepaalde werkgroep of met alle vrijwilligers in je initiatief samen te zitten en te evalueren. Ook hier kan je via de SWOT-analyse dit gesprek vormgeven. Wat zien de vrijwilligers als hun *Strengths*, *Weaknesses*, *Opportunities* en *Threats*? Op basis van de *Threats* die ze aangeven, kan je bijvoorbeeld vormingen organiseren, of een intervisiegesprek om deze aan te pakken. Ook de opportuniteiten zijn van belang. Wat is tot nu toe 'onontgonnen terrein' en kan potentieel een meerwaarde zijn voor de (woon) ondersteuning van je initiatief.

Orbit vzw tracht met het project 'Woning gezocht, vrijwilligersinitiatieven van onbezoldigde vrijwilligers te ondersteunen, en hen te begeleiden naar een efficiëntere en kwaliteitsvollere werking. Heb je vragen over hoe je je werking kan evalueren of verbeteren? Neem [contact op](#) met de projectmedewerker.

Gastvrij Netwerk zal een intern reflectie -en leerproces starten met zijn lidorganisaties in de periode 2019- 2020. Dit zal leiden tot een digitale toolkit, die handvaten biedt aan lokale vrijwilligersgroepen (buiten het Gastvrij Netwerk) om organisatorische uitdagingen aan te pakken zoals bijvoorbeeld lokale samenwerkingen uitbouwen, vluchtelingen betrekken in je organisatie, ... Houd de [website](#) en [facebookpagina](#) van Gastvrij Netwerk in de gaten voor meer informatie, of schrijf je in op hun [nieuwsbrief](#).

4 Inspirerende praktijken van woonondersteuning in Vlaanderen

4.1 Genks Comité Vluchtelingen: het netwerk van vluchtelingen versterken

Het Genks Comité Vluchtelingen ontstond in 1996 als een informele, feitelijke organisatie. Het initiatief vertrekt vanuit de missie en visie dat iedere vluchteling recht heeft op een menswaardig bestaan. Deze missie vertaalt zich in een zeer divers aanbod aan ondersteuning. De vrijwilligers bij het Genks Comité Vluchtelingen bieden zowel informatieve, juridische, administratieve, pedagogische, materiële als financiële ondersteuning. Ook het zoeken naar woningen maakt deel uit van het gevarieerde ondersteuningsaanbod. Het uitbouwen van een (intern en extern) netwerk voor de vluchteling staat centraal in de woonondersteuning van het Genks Comité Vluchtelingen.

Het Genks Comité Vluchtelingen ontstond in 1996 vanuit een acute noodsituatie, en groeide doorheen de jaren. De werking bestaat momenteel uit een 25-tal vrijwilligers. Initiatiefneemster Linda Delva is nog steeds betrokken bij het initiatief.

De woonondersteuning van het Genks Comité Vluchtelingen, met name zoeken naar woningen en helpen verhuizen, vormt slechts een aspect van het totale, sociale ondersteuningsaanbod. De vrijwilligers bij het Genks Comité Vluchtelingen bieden zowel informatieve, juridische, administratieve, pedagogische, materiële als financiële ondersteuning. Ze helpen bij het zoeken naar huisvesting, verhuizen, het uitvoeren van herstellingen, het geven van Nederlandse en Franse les, het aanbieden van huiswerkbegeleiding, het zoeken naar werk en het bijstaan bij allerlei praktische problemen.

Cruciaal in hun aanpak is dat ze **een netwerk voor de vluchteling creëren**. Ze stimuleren een intern netwerk via het organiseren van activiteiten voor en door vluchtelingen. Men vertrekt daarbij van **een krachtgerichte benadering van vluchtelingen**, waarbij ze hun talenten binnen deze activiteiten kunnen ontplooiën. Een voorbeeld daarvan is een jaarlijkse picknick voor alle vluchtelingengezinnen, waarbij men de vluchtelingen zelf laat koken.

Het Genks Comité ondersteunt de vluchtelingen ook bij het opbouwen van een extern netwerk, door hen in te schrijven voor lokale activiteiten en lokale vrijetijdsverenigingen. De vluchtelingen behouden steeds een grote keuzevrijheid door zelf aan te geven of ze aan de activiteiten wensen deel te nemen. Wanneer de vrijwilligers aanvoelen dat een vluchteling(gezin) zelf verder kan, rondt men de begeleiding af.

“En als we dan zeggen, kijk die dingen zijn in orde. De mensen vinden min of meer hun weg. Ze weten waar ze terecht kunnen als er vragen zijn, dan ronden wij dat af. En dan gaan wij daar wel eens op bezoek om een tas koffie te drinken, en dan weten de mensen wel echt dat ze ons kunnen vinden als er een probleem is. Maar dan gaan wij niet meer systematisch werken.”

Rina Simons (Vrijwilliger Genks Comité Vluchtelingen)

Contact opnemen met Genks Comité Vluchtelingen :

- <https://www.facebook.com/Genks-Comit%C3%A9-Vluchtelingen-Gcv-883433208419457/>
- genkscomitevlucht@skynet.be

Online informatie Genks Comité Vluchtelingen :

- <https://www.vluchtelingenwerk.be/vrijwilligersgroep/genks-comite>
- <https://www.gastvrijegemeente.be/initiatieven/genk-comite-vluchtelingen>

TIP!

Wonen is meer dan een dak boven het hoofd. Een woning is een ankerplaats om aan de lokale samenleving deel te nemen. Door te werken aan netwerken krijg je vluchtelingen terug... uit hun huis... Het netwerk van vluchtelingen kan je versterken door activiteiten voor en door vluchtelingen binnen je initiatief, waarbij je vluchtelingen zelf actief kan betrekken. Het externe netwerk van vluchtelingen kan je versterken door hen wegwijs te maken in het lokale vrijetijdsaanbod. Op deze manier ontwikkelen vluchtelingen een lokale connectie met hun woonplaats en voelt hun huis ook meer aan als een thuis.

4.2 Woonclub CAW De Kempen: vluchtelingen worden ook vrijwilligers

Woonclub CAW De Kempen is deel van het Vluchtelingenteam dat startte in februari 2016 als reactie op de instroom van vluchtelingen in 2015. Men koos bewust voor een divers samengesteld team met een focus op competenties i.p.v. opleidingsniveau. Dit vluchtelingenteam kent dan ook een verscheidenheid op vlak van culturele competenties, ervaringsdeskundigheid en migratieachtergrond. Vrijwilligers zetten zich in het Vluchtelingenteam CAW De Kempen in binnen drie verschillende werkingen: de woonclub, het helpen met sociale administratie en de weggeefwinkel.

Het Vluchtelingenteam CAW De Kempen startte in februari 2016 met 7 professionele hulpverleners en 12 vrijwilligers. Het stopzetten van de overheidsmiddelen en het zoeken naar een nieuwe financieringsbron zorgde voor een afname van professionele hulpverleners, wat men compenseerde door een toename van vrijwilligers. Momenteel zijn er 25 vrijwilligers actief binnen het Vluchtelingenteam, waarvan 15 anderstaligen en 10 Nederlandstaligen. Deze vrijwilligers zijn actief in de drie werkingen binnen het Vluchtelingenteam: de woonclub, het helpen met sociale administratie en de weggeefwinkel. Het aantal professionele hulpverleners in het Vluchtelingenteam daalde van zeven naar vier: twee psychosociale hulpverleners, een juridische hulpverlener en een vrijwilligerscoördinator.

Goede hulpverlening en woonbegeleiding ziet ook de kracht van vluchtelingen. Heel wat vluchtelingen willen zich engageren om op hun beurt anderen te helpen. Initiatieven die daarop inzetten, zorgen voor een win-win. Ze erkennen vluchtelingen in hun kracht, geven kansen tot engagement en versterken hun netwerk. Tegelijk kunnen deze vluchtelingen de woonbegeleiding verbeteren, via taalondersteuning en divers-sensitieve vaardigheden. Cruciaal is een goede communicatie: leg het concept vrijwilligerswerk goed uit en schep duidelijk de wederzijdse verwachtingen. Zorg vervolgens voor een solidaire omgeving waarbij de vluchteling goed ontvangen door en geïntegreerd wordt in de rest van de vrijwilligersgroep. Indien de vluchteling het engagement opneemt voor het opbouwen van (werk)ervaring, voorziet dan een referentie voor op het CV. Zorg vervolgens voor een (krachtgerichte) ondersteuning met tussentijdse intervisiemomenten.

In de Woonclub gaan zes vrijwilligers iedere dinsdag en donderdagnamiddag op zoek naar woningen voor erkende vluchtelingen. De woonondersteuning in de Woonclub beperkt zich tot het zoeken naar woningen. Men verwacht van vluchtelingen een actieve inbreng in de zoektocht naar een woning. Doorgaans verloopt dit vrij organisch en komen vluchtelingen vaak al langs met een foto van een pand dat ergens te huur staat.

Vluchtelingen kunnen na het vinden van een woning via de Woonclub bij het vluchtelingenteam terecht voor ondersteuning met sociale administratie en voor huisraad bij de weggeefwinkel.

Inspirerend aan CAW De Kempen is dat het bewust inzet op **een divers samengestelde werking**. Zo kent de Woonclub ook een **diverse ploeg van vrijwilligers**, waarvan een aantal erkende vluchtelingen die zich engageren. Men focust als initiatief op het empoweren van erkende vluchtelingen door een engagement mogelijk te maken en hen hierin te ondersteunen.

Via het **aanmoedigen, faciliteren en ondersteunen van een vrijwilligersengagement door vluchtelingen**, verlaagt men de drempel voor vluchtelingen om zich aan te melden bij het initiatief voor (woon)ondersteuning. Bovendien kan een vluchteling dankzij deze vrijwilligers vaker ondersteund worden in zijn of haar moedertaal, hetgeen de vertrouwensband ten goede komt. Ook de eisen waaraan een woning moet voldoen, kunnen doorgaans beter overgebracht worden in de moedertaal. Op die manier worden misverstanden vermeden. Oog hebben voor de draagkracht is evenwel cruciaal. Vrijwilligers met een vluchtelingenachtergrond zitten zelf vaak nog in een traject, en ontvangen vaak zelf nog hulp of begeleiding, waardoor ze hun engagement soms moeten onderbreken.

Contact opnemen met Woonclub CAW De Kempen:

- project.vluchtelingen@cawdekempen.be
- 014 43 44 47

Online informatie Woonclub CAW De Kempen:

- <http://www.woninggezocht.be/de-buren/caw-de-kempen-turnhout/>
- <https://www.caw.be/locaties/vluchtelingenonthaal/>

4.3 Buddywerking CAW Limburg: inzetten op een driehoekswerking

In 2016 ontstond het Team Vluchtelingen van het CAW Limburg, waarin CAW-hulpverleners (erkende en kandidaat-) vluchtelingen begeleidden. Al snel kwam er een grote nood aan extra ondersteuning. Het team ging op zoek naar vrijwilligers en buddy's om de begeleiding door professionele hulpverleners aan te vullen, waarbij ook de buddywerking binnen Team Vluchtelingen ontstond. In 2017 breidde deze buddywerking uit en konden OCMW's en gemeentes de expertise van het CAW inhuren om zelf een buddywerking op te starten. Einde 2018 waren er 8 gemeentes binnen Limburg die een contract afsloten met het CAW Limburg.

De buddywerking CAW Limburg werd oorspronkelijk gefinancierd door de Vlaamse overheid, om in te spelen op de urgente nood aan sociale ondersteuning voor vluchtelingen, voornamelijk *na* het vinden van huisvesting. De taken die de woonbuddy's opnemen, variëren sterk: van school- en huiswerkbegeleiding, tot socioculturele ondersteuning, het stimuleren van Nederlands en het ondersteunen bij opbouwen van een netwerk.

De overheidsmiddelen waarmee CAW Limburg de buddywerking organiseerde, werden eind 2017 echter stopgezet. Hierdoor kan CAW Limburg geen nieuwe gemeentes begeleiden in het opstarten van de buddywerking. Gelukkig zetten alle 8 gemeentes en OCMW's hun opgestarte buddywerking wel op eigen houtje verder. In 2018 droeg het CAW de buddywerking over aan deze gemeentes en hun OCMW's.

“Daar hebben we hele mooie dingen in zien gebeuren, met de buddy's ook... die vertrekken vanuit een soort altruïsme, van ik wil goed doen voor de mensen rond mij... maar die dan gaandeweg toch zichzelf tegenkomen en dan zeggen: ik haal hier zelf ook iets uit. [...]. We hebben mensen zien groeien...”

Peggy Devalck (Coördinator buddywerking vluchtelingen CAW Limburg)

De buddywerking CAW Limburg kenmerkt zich door een inspirerende **driehoekswerking tussen de vluchteling, de professionele hulpverlener en de buddy**. Men gaat na op welke levensdomeinen de vluchteling/het vluchtelingengezin ondersteuning nodig heeft en welke rol de professionele hulpverlener en de buddy opnemen in deze ondersteuning. Vervolgens legt de CAW-medewerker deze ondersteuning vast in een overeenkomst, die eveneens als een operationeel kader voor de buddy fungeert. Op basis van deze overeenkomst volgt de CAW-medewerker in de loop van het buddy-engagement mee op welke ondersteuning reeds is verleend, hoe deze is verlopen en welke moeilijkheden of successen de buddy ervaart.

In deze driehoekswerking staat de **empowerende en krachtgerichte ondersteuning van de vluchtelingen** centraal. Vanuit deze krachtgerichte benadering beoogt men de vluchtelingen vaardigheden bij te brengen of van structurele oplossingen te voorzien waardoor de buddy zo snel mogelijk misbaar wordt. De ondersteuning via de buddywerking verloopt via een 'tweerichtingsverkeer'. De vluchteling wordt niet enkel ondersteund door de buddy; ook de buddy verwerft nieuwe vaardigheden en verruimt zijn/haar wereld.

Contact opnemen met Buddywerking CAW Limburg:

- Tel: 011/ 85 99 20
- lutgart.vanende@cawlimburg.be

Online informatie Buddywerking CAW Limburg:

- <https://www.buddywerking.be/>

Vrijwilligers helpen om hun grenzen te bewaken: het is een cruciaal onderdeel van een goed vrijwilligersbeleid. Net zoals de vrijwilligers coachen om niet alles voor vluchtelingen te doen, maar samen met hen waar het kan. Inzetten op een driehoekswerking is een succesvol recept om dit te doen. In een professionele organisatie met vrijwilligerswerking zal de driehoek bestaan uit de professionele hulpverlener, de vrijwilliger en de vluchteling. In een initiatief van onbezoldigde vrijwilligers zal de driehoek bestaan uit de initiatiefnemer/coördinator, de vrijwilliger en de vluchteling. Ga binnen deze driehoek na wat de verwachtingen en taken zijn ten aanzien van elkaar en hoe je deze verwachtingen en taken op elkaar kan afstemmen. Op deze wijze vermijd je dat de gehele (woon)ondersteuning door één enkele persoon wordt gedragen, en versterk je de empowerende, krachtgerichte benadering ten aanzien van vluchtelingen.

4.4 BioTope Gent: investeren in extra wooncapaciteit én netwerkvorming

BioTope is een inclusiegericht cohousingproject in Gent met een capaciteit van 19 woonunits, woonklaar tegen 2021. Uniek aan de BioTope Cohousinggroep is dat men binnen deze 19 woonunits ook één unit voor een vluchtelingengezin voorziet. Via de gemeenschappelijke leefruimtes wil men in de eerste plaats de inclusie in de woongroep zelf bevorderen. Daarnaast is er ook oog voor interactie met de bredere leefomgeving. De aanwezigheid van het Wijkzorgcentrum op de cohousing-site vormt hierin een eerste stap.

In 2015 kreeg de Malmarfabriek in Sint-Amandsberg een nieuwe bestemming als collectief woonproject 'Bijgaardehof'. Bijgaardehof biedt via drie cohousinggroepen 'De Spore', 'Wijgaard' en 'BioTope' plaats voor 59 woonunits en een wijkgezondheidscentrum. 'De Spore' voorziet 15 woonunits, Wijgaard voorziet 25 woonunits en BioTope voorziet er 19.

Uniek aan de BioTope Cohousinggroep is dat men binnen deze 19 woonunits ook één unit voor een vluchtelingengezin wil voorzien. Met hun project willen ze dus niet enkel diegenen aanspreken die zich een dergelijke woonunit kunnen veroorloven, maar ook inclusie met kwetsbare groepen bevorderen.

Om deze unieke vorm van woonondersteuning te financieren, ging de BioTope Cohousinggroep een partnerschap aan met Wooncoop. Deze wooncoöperatie creëerde een juridisch kader dat interne en externe financiering mogelijk maakt. De leden van de BioTope-woongroep verankerden hun engagement via de aankoop van een aandeel voor de vluchtelingeneenunit. Sommigen investeerden bovendien nog extra. In totaal brachten de leden van de BioTope-woongroep 40.000 euro bijeen voor de realisatie van het project.

Bovendien maakte het juridische kader van Wooncoop ook externe financiering mogelijk. Om extra geld in te zamelen startte de BioTope-woongroep een crowdfunding-actie. Wooncoop omkaderde de voorwaarden waarbinnen de externe investeerders 10 jaar lang een geldsom inbrengen door aandelen zonder financieel rendement aan te kopen. Na die periode kunnen deze investeerders hun geld terugkrijgen of genieten van een beoogd dividend van 2%. Het streefbedrag van 100.000 euro werd op een maand tijd bereikt (juni-juli 2018). Om het resterende bedrag te financieren ging Wooncoop een lening aan bij de bank.

Met hun initiatief om een woonunit te voorzien voor een vluchtelingengezin, wil BioTope een plaats zijn voor mensen die extra omkadering kunnen gebruiken. Dit sociaal-maatschappelijke luik is dan ook duidelijk opgenomen in de visietekst van BioTope. Daarnaast neemt BioTope ook een signalerende functie op naar overheid, om het schrijnende tekort aan woongelegenheden voor erkende vluchtelingen aan te kaarten. Het lokale en Vlaamse beleid rond wonen staat volgens de initiatiefnemers van BioTope nog te vaak los van het integratiebeleid.

Met dit cohousingproject en het bijhorende financieel model neemt BioTope Cohousing Gent **een pioniersrol op in Vlaanderen**. Het project wekt interesse en begint navolging in Vlaanderen te krijgen. Mits (lokale) overheidssteun via het aanreiken van middelen, handvaten en/of een draaiboek, kunnen inclusieve cohousing-initiatieven volgens BioTope gestimuleerd en vermenigvuldigd worden.

Hoewel het initiatief maar één extra woonruimte voor vluchtelingen bij-creëert, is het **een project met potentieel**. Indien meerdere samenhuisprojecten een unit voor een vluchtelingengezin of andere kwetsbare huurders voorzien, stijgt immers de kwantitatieve impact.

Contact opnemen met BioTope Cohousing Gent:

- <https://www.facebook.com/BioTopeCohousing/>
- biotope9040@gmail.com

Online informatie BioTope Cohousing Gent:

- <http://www.biotopcohousing.be/>

TIP!

Op korte termijn kan je vluchtelingen alleen toeleiden naar bestaande woningen. Maar de krappe huurmarkt confronteert vluchtelingen, vrijwilligers én professionals iedere dag met de nood aan extra betaalbare woningen. Dat vereist een aanpak die voor de toekomst problemen wil oplossen. Wil je woonruimte bij-creëren voor vluchtelingen, dan is een samenhuisproject zoals BioTope inspirerend.

Dat legt de lat hoog, en betekent een engagement voor vele jaren. Zorg voor een groep gelijkgezinden waarmee je het project wenst te starten en schrijf met je team een duidelijke missie en visie uit die je met het project beoogt. Geïnteresseerden die zich daarna nog bij je initiatief wensen aan te sluiten, kunnen via deze missie en visie nagaan of het project daadwerkelijk iets voor hen is.

4.5 Buren zonder Grenzen: woonondersteuning én informele ondersteuning van de vrijwilligers

“2 jaar oud, 34 huurcontracten getekend, 64 huishoudens verhuisd. Dit allemaal dankzij een warme en geëngageerde groep vrijwilligers. Dat is Buren zonder Grenzen in het kort.” Buren zonder Grenzen is een informele, feitelijke vereniging in Leuven die ontstond in januari 2017. De woonondersteuning van Buren zonder Grenzen situeert zich zowel voor, tijdens als na het vinden van huisvesting voor erkende vluchtelingen. Deze taken worden opgenomen door drie verschillende vrijwilligersteams: een team dat de woningen zoekt, het verhuisteam en de woonbuddy's. Ieder van deze teams wordt structureel ondersteund door een coördinator.

Buren zonder Grenzen ontstond begin 2017 uit de Leuvense subgroep van de facebookgroep *Community Support for Refugees* in Belgium. Deze facebookgroep werd opgericht naar aanleiding van de opvangcrisis in 2015. Simultaan met de stijgende hulpvraag voor het zoeken naar huisvesting, steeg ook het engagement om als vrijwilligers de krachten te bundelen. Bijgevolg organiseerde initiatiefneemster Andrea Bardyn een infomoment voor een 40-tal geïnteresseerden. Dit was het begin van Buren zonder Grenzen. Wat begon als een groepje van 5 geëngageerden mondde uit in een werking die momenteel bestaat uit een 30-tal vrijwilligers (met een vaste kern van 7). Bovenop deze 30-tal vrijwilligers zijn er nog meer mensen die zich sporadisch engageren.

Binnen Buren zonder Grenzen is er een groep van 10 mensen die op zoek gaan naar huisvesting voor erkende vluchtelingen, een groep van 5 vrijwilligers helpt de vluchtelingen verhuizen en een groep van 15 woonbuddy's biedt ondersteuning van zodra de vluchtelingen zijn ingetrokken in hun nieuwe woonst.

Inspirerend aan Buren zonder Grenzen is - naast de ondersteuning van vluchtelingen - **de organische, niet-hiërarchische en informele wijze waarop het initiatief zijn vrijwilligers ondersteunt**. Het niet-hiërarchische en flexibele karakter in ondersteuning krijgt vorm in het vrijwilligersbeleid, dat een 'niks moet, maar alle hulp is welkom'-beleid hanteert. Vrijwilligers voelen zich betrokken bij het initiatief en hebben ruimte om ook een persoonlijke invulling te geven aan hun engagement. De verantwoordelijkheid over het engagement wordt niet enkel door de initiatiefneemster of de kerngroep vrijwilligers gelegd. Veeleer heerst er een sfeer van gedeelde verantwoordelijkheid die de vrijwilligers in staat stelt zich samen met anderen te engageren.

Het initiatief zet ter ondersteuning ook in op informeel georganiseerde overlegmomenten met een kleine kern van vrijwilligers. Iedere zes maanden is er een zomer- en winterfeest met de vrijwilligers van ieder team. Ook deze informele activiteiten bevorderen de motivatie en het engagement van de vrijwilligers.

Het informele karakter van Buren zonder Grenzen is ook merkbaar in de manier waarop de medewerkers met elkaar communiceren. De communicatie verloopt voornamelijk via facebook en WhatsApp, waarbij de vrijwilligers elkaar op een organische manier ondersteunen.

Buren zonder Grenzen biedt ook de kans aan vluchtelingen om zich (sporadisch) te engageren als vrijwilliger. De informele, niet-hiërarchische structuur van Buren zonder Grenzen verlaagt voor hen de drempel om een engagement uit te oefenen.

Contact opnemen met BioTope Cohousing Gent:

- <https://www.facebook.com/BioTopeCohousing/>
- biotope9040@gmail.com

Online informatie BioTope Cohousing Gent:

- <http://www.biotopcohousing.be/>

TIP!

We gaven reeds een voorbeeld van een formeel gestructureerd kader waarlangs je ondersteuning aan vrijwilligers kan bieden: de driehoekswerking van CAW Limburg. Je kan er ook voor kiezen de ondersteuning van vrijwilligers op een informele, niet-hiërarchische wijze in te vullen. Hierbij kan je een vrijwilligersbeleid hanteren waarin flexibiliteit en gedeelde verantwoordelijkheid de bovenhand neemt. Informele overlegmomenten en activiteiten waar vrijwilligers ervaringen met elkaar kunnen delen, spelen daarbij een belangrijke rol. Ook de aanwezigheid van informele communicatie bevordert het groepsgevoel en een organische manier van vrijwilligersondersteuning.

4.6 Regionale Woonclub W13: intergemeentelijke samenwerking als troef

W13 is een professionele organisatie die ontstond in 2015. Deze intergemeentelijke samenwerking omvat 14 OCMW's (in Zuid-West-Vlaanderen) en het CAW Zuid-West-Vlaanderen. Het doel van W13 is een gezamenlijk sociaal welzijns- en zorgbeleid voor de regio Zuid-West-Vlaanderen. Een van de deelwerkingen van W13 is de Regionale Woonclub. In 2016 nam W13 de Woonclub van Kortrijk over en breidde deze regionaal uit. De W13-Woonclub tracht de toegankelijkheid naar de private huurmarkt voor kwetsbare huurders te vergroten.

De Regionale Woonclub W13 bestaat uit twee professionele hulpverleners en acht vrijwilligers. De vrijwilligers zijn verdeeld over de verschillende woonclubpunten. Kwetsbare huurders, waaronder vluchtelingen, kunnen langskomen op het permanentiemoment van de 11 woonclubpunten waarna ze (mits een actieve inbreng van henzelf) ondersteund worden in hun zoektocht naar huisvesting.

Hoewel iedere kwetsbare huurder kan langskomen op het woonclub-permanentiemoment in zijn/haar regio, merken de twee projectmedewerkers sinds 2017 een sterke toename van vluchtelingen die aankloppen in hun zoektocht naar huisvesting. Deze verhoogde instroom van vluchtelingen is volgens hen te wijten aan de stopzetting van het CAW-project in Kortrijk voor het huisvesten van LOI-verlaters. De CAW-medewerker van dit project was steeds fysiek aanwezig op de Woonclub-permanentiemomenten en hielp vervolgens de vluchtelingen verder die er zich aanmeldden.

De Regionale Woonclub W13 werkt **inspirerend omwille van de intergemeentelijke samenwerking die een regionale spreiding van het aanbod mogelijk maakt**. Dit is terug te vinden in de missie van W13: *"het voeren van een gezamenlijk sociaal welzijns- en zorgbeleid voor de regio Zuid-West-Vlaanderen zodat iedereen in de regio dezelfde kansen heeft op een menswaardig en kwaliteitsvol leven, de uitoefening van zijn grondrechten en toegang tot het welzijns- en zorgaanbod, met bijzondere aandacht voor de meest kwetsbaren"*. De deelnemende OCMW's zijn deze van Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendeledede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wevelgem, Zwevegem en Wielsbeke en het CAW Zuid-West-Vlaanderen.

W13 vormt dankzij deze samenwerking een schakel tussen de noden op het terrein en de lokale overheden. Hierdoor bevindt de organisatie zich in een uitstekende positie om actuele noden op het terrein te signaleren. Naast de uitvoerende functie heeft W13 dus ook een signalerende en adviserende functie aan de lokale besturen.

De intergemeentelijke samenwerking heeft ook invloed op de financiering van het initiatief. De financiering van de Regionale Woonclub W13 is overgegaan van een provinciale financiering naar een financiering via de lokale besturen. De huidige financiering loopt nog tot 2020 maar wordt hoogstwaarschijnlijk verlengd.

De regionale spreiding gaat gepaard met een afbakening in woonondersteuning die het initiatief aanbiedt. De Regionale Woonclub en de vrijwilligers beperken zich tot het loutere zoeken naar woningen. Ze gaan niet mee op huisbezoek. Voor vervolgondersteuning verwijzen ze de vluchtelingen door naar de OCMW-dienst in hun gemeente. Bijgevolg omschrijven de twee professionele medewerkers van de Woonclub het zoeken naar woningen als woonondersteuning en niet als woonbegeleiding. Woonbegeleiding impliceert volgens hen immers een intensieve trajectbegeleiding van de vluchteling.

Contact opnemen met Regionale Woonclub W13:

- woonclub@welzijn13.be

Online informatie Regionale Woonclub W13:

- <https://www.welzijn13.be/content/regionale-woonclub>

Doorgaans beperkt een Woonclub zich tot één vast permanentiepunt. Wens je een Woonclub te starten of jouw Woonclub uit te breiden, kan je dit doen via een samenwerking met de lokale besturen in je regio. Deze samenwerking hoeft niet steeds via een formeel samenwerkingsverband te verlopen. Ook een informele samenwerking is mogelijk.

Een samenwerking met het OCMW van je gemeente hoeft niet enkel in functie van de regionale uitbreiding van je initiatief, maar kan ook georganiseerd worden in het kader van doorverwijzingsmogelijkheden.

4.7 Huizen van Vrede: tussenschakel tussen vluchteling en verhuurder

Huizen van Vrede vzw onderverhuurt bijna 50 woningen aan vluchtelingen. De vzw werd opgericht in september 2016 in Brugge door enkele voormalige woonbuddy-vrijwilligers en vrijwilligers vanuit de Emmaüsparochie. Ontmoedigd door de moeilijke en inefficiënte huisvestingszoektocht voor erkende vluchtelingen, besloten de woonbuddy's zelf een vzw op te richten en op een vernieuwende manier woonondersteuning aan vluchtelingen te bieden.

Huizen van Vrede biedt een brede woonondersteuning aan erkende vluchtelingen, en dit zowel voor, tijdens als na het vinden van een woning. Huizen van Vrede heeft een woonclubwerking waarin vrijwilligers vluchtelingen bijstaan in hun zoektocht naar huisvesting, een karweiteam dat kleine herstellingen uitvoert aan de ingehuurde panden en een team dat huisraad, linnen en kleine meubels verzamelt voor de installatie van vluchtelingengezinnen in de woning.

Een sterk punt in de werking van Huizen van Vrede vzw is dat ze de **toegankelijkheid naar huisvesting op de private huurmarkt voor vluchtelingen verhogen**. Omdat de drempels om een woning te huren op de private huurmarkt voor vluchtelingen erg groot zijn, huurt Huizen van Vrede zelf woningen in. Vervolgens verhuren zij deze woningen onder aan erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden.

Aan de verhuurders garanderen zij "een correcte en stipte betaling van de huur ook bij leegstand, onderhoud van het pand, naadloze regeling van de huurwaarborg, goed nabuurschap met medebewoners, en minimale periodes van leegstand". Ze dragen verder zorg voor de verhuurder door mogelijke taalbarrières te overwinnen, en een deel van de administratieve zorgen over te nemen. In ruil daarvoor vragen ze aan de verhuurder een hoofdhuurcontract van één jaar, dat vervolgens verlengbaar is tot negen jaar; of onmiddellijk een hoofdhuurcontract van drie of negen jaar. Bovendien wordt een redelijke huurprijs gevraagd, én beslist de vzw zelf wie in de woning zal wonen.

Begin 2019 heeft Huizen van Vrede vzw 48 woningen die ze onderverhuren aan vluchtelingen. De verhuurders worden aangetrokken via hun eigen contacten (met makelaars, private verhuurders en sympathisanten) of eventueel via de woonclub. Om financiële risico's in te dekken, wordt 10% van de jaarlijkse huur vastgezet per woning die onderverhuurd is. Wanneer ze een nieuwe woning gevonden hebben om te huren, gaat men na of die voldoet aan de Vlaamse wooncode en wijst men de verhuurder op eventuele gebreken die gemakkelijk kunnen gecorrigeerd worden. Bij ernstige gebreken wordt er niet gehuurd.

Ze gaan doorgaans met verschillende kandidaat-huurders op huisbezoek. Het is op voorhand wel steeds duidelijk voor de kandidaten wie er eerst staat op de prioriteitenlijst, en dus eerste keuze heeft. Vluchtelingen kunnen maximum twee maal een aanbod weigeren, maar enkel indien er een grondige reden voor is. Wie te vaak of ongemotiveerd een woonaanbod weigert, zal geen aanbod meer krijgen. Wanneer beslist is wie de woning zal onderhuren, wordt ervoor gezorgd dat de verhuurder en onderhuurder kennis maken met elkaar.

De woonondersteuning die Huizen van Vrede vzw biedt via het huren en onderverhuren van woningen aan vluchtelingen is gelijkaardig aan de werking van een Sociaal Verhuurkantoor (SVK), wat een verregaand engagement is voor een vrijwilligersinitiatief.

Contact opnemen met Huizen van Vrede vzw:

- Email: huizenvanvrede@telenet.be
- Facebook: <https://www.facebook.com/HuizenvanVredeBrugge>

Online informatie Huizen van Vrede vzw:

- <https://www.vluchtelingenwerk.be/vrijwilligersgroep/huizenvanvrede>
- <http://www.woninggezocht.be/de-buren/huizen-van-vrede/>
- <https://emmausparochie.be/huizen-van-vrede/>

TIP!

Om een werking van huren en onderverhuren te starten, moet je wel een aantal voorbereidende stappen zetten. Je vertrekt best vanuit een juridische structuur zoals een vzw. Verder heb je startkapitaal nodig. Dit kapitaal kan je verzamelen via giften van particulieren of andere vzw's. Ook een crowdfunding-actie is mogelijk. Dit kapitaal heb je niet enkel nodig voor de huur van de woning, maar ook voor de huurwaarborgen, de plaatsbeschrijvingen en de brandverzekeringen van de woning. Je hebt als initiatief ook een bepaalde financiële buffer nodig indien de huurder niet of te laat betaalt.

Je kan inzetten op het uitbouwen van samenwerkingen met vastgoedmakelaars, die mogelijke verhuurders doorverwijzen.

4.8 Melding Tijdelijk Wonen: capaciteit creëren bij burgers

Sinds 2016 kunnen mensen via een Melding Tijdelijk Wonen een kamer in hun woning onderverhuren aan erkende vluchtelingen, voor een periode van maximum 3 jaar. Gebruik maken van een Melding Tijdelijk Wonen vraagt enige kennis van wet- en regelgeving, wat kandidaat-verhuurders soms ontmoedigt. De projectmedewerker 'Woning Gezocht, Buren Gevonden' van ORBIT vzw ondersteunt deze kandidaten via een handige toolkit en indien nodig ook via steun op maat.

Inspirerend aan de Melding Tijdelijk Wonen is het ontsluiten of creëren van een **extra aanbod aan betaalbare huisvesting voor vluchtelingen in Vlaanderen**. Naast het loutere bij-creëren van woongelegenheden voor vluchtelingen, helpt de Melding ook bij de sociale ondersteuning van de vluchteling. Vluchtelingen kunnen vaak met praktische of administratieve vragen bij de verhuurder terecht. Voor jonge (net meerderjarige) vluchtelingen is een dergelijke woonruimte bovendien ook ideaal voor de overstap van begeleid naar zelfstandig wonen.

De Melding Tijdelijk Wonen levert tevens direct én concreet resultaat: de vluchteling heeft een woonplaats. De Melding Tijdelijk Wonen is niet enkel geënt op de solidariteit van burgers. Aangezien de melders ook huur krijgen, is er ook een zeker financieel voordeel aan de Melding verbonden.

In 2016 startte ORBIT vzw het project 'Woning Gezocht, Buren Gevonden'. Dit project tracht burgers die zelf een initiatief voor woonondersteuning aan vluchtelingen wensen op te starten, of zich bij een bestaand initiatief wensen te voegen, te ondersteunen. De projectmedewerker biedt ook steun bij het maken van de Melding Tijdelijk Wonen. Burgers kunnen zelf contact opnemen met de projectmedewerker van 'Woning Gezocht, Buren Gevonden' via mail, facebook of het contactformulier op de website van ORBIT vzw. Er is ook een 'Handleiding: Melding Tijdelijk Wonen' waarin ORBIT stap voor stap uitlegt hoe men de melding indient. Indien de handleiding niet voldoende informatie biedt kan men de projectmedewerker contacteren.

Tot begin 2019 maakten al een dertigtal mensen gebruik van de persoonlijke ondersteuning van de projectmedewerker bij de Melding Tijdelijk Wonen. Van deze 30 personen dienden een 25-tal burgers effectief een Melding in. De voldoening van het creëren van een woongelegenheden voor vluchtelingen in combinatie met dit financiële voordeel, zorgt ervoor dat de Melding Tijdelijk Wonen aan populariteit wint. Ook de recent opgestarte promotiecampagne door ORBIT vzw, doet de bekendheid van het initiatief groeien.

Contact opnemen met projectmedewerker Woning Gezocht, Buren Gevonden:

- <http://www.woninggezocht.be/contact/>

Online informatie Melding Tijdelijk Wonen:

- <http://www.woninggezocht.be/nieuws/nieuw-orbit-vzw-handleiding-melding-tijdelijk-wonen-voor-wie-hun-woning-wil-delen-met-erkende-vluchtelingen/>

Interesse om een deel van je woning te verhuren aan een vluchteling, en gebruik te maken van de 'Melding Tijdelijk Wonen'? Surf dan naar de 'Handleiding: Melding Tijdelijk Wonen', die stap voor stap uitlegt hoe men de Melding aanvraagt en welke de voorwaarden zijn. Je vindt er ook de nodige formulieren en een wegwijzer hoe deze in te vullen. zie: <http://www.woninggezocht.be/nieuws/nieuw-orbit-vzw-handleiding-melding-tijdelijk-wonen-voor-wie-hun-woning-wil-delen-met-erkende-vluchtelingen/>.

4.9 Karavanserai

Karavanserai is een samenwoonproject voor vrijwilligers en niet-begeleide minderjarige vluchtelingen in Aalst. In een vroeger klooster van de 'arme Klaren' bevinden zich 12 studio's met eigen badkamer en keuken, en een gemeenschappelijke leefruimte. Jonge niet-begeleide vluchtelingen, die ouder zijn dan 16 jaar, kunnen in de studio wonen als voorbereiding op zelfstandig wonen. Door te zorgen voor een mix van jonge vluchtelingen en jonge vrijwilligers, willen ze de vluchtelingen extra kansen geven om te integreren in de Belgische samenleving, en de vrijwilligers een ruimere blik op de samenleving.

Karavanserai ontstond in 2014 en is een samenwoonproject van Minor-Ndako en Juna. Het initiatief geeft een tijdelijke, goed omkaderde woonplaats voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen (NBMV). Gedurende hun verblijf in dit project leren ze om autonoom te wonen. Nadien kunnen deze jongeren, gewapend met heel wat nuttige vaardigheden, verder trekken en alleen gaan wonen.

De niet-begeleide minderjarige vluchtelingen die in Karavanserai wonen, kunnen enkel instromen via een traject van de Bijzondere Jeugdzorg, namelijk via de module "Contextbegeleiding Autonoom Wonen" (CBAW). Van zodra de mogelijkheden van 'alleen wonen' worden besproken met de jongere, en er een vrije plaats is bij Karavanserai, kan de hulpverlener de optie van samenwonen in het project voorleggen. Momenteel zijn er zes niet-begeleide minderjarige vluchtelingen die deelnemen aan dit samenhuisproject.

Van de vrijwilligers wordt een beperkt en afgebakend engagement gevraagd. De organisatie heeft er specifiek voor gekozen dit engagement beperkt te houden. Er zijn niet voldoende personeelsmiddelen om een meer uitgebreide vrijwilligerswerking te ondersteunen en begeleiden.

De vrijwilligers ondersteunen als buddy één jongere in de praktische interne zaken van het samenwoonproject. Dit gaat van het opvolgen van de toegewezen taken zoals het poetsen van de gemeenschappelijke ruimte tot het opvolgen van en ondersteunen bij de afvalsortering. Voor vragen of andere zaken kunnen de NBMV in principe bij alle vrijwilligers terecht, afhankelijk van wie er aanwezig is en met wie het spontaan goed klikt. Verder wordt er als minimumengagement gevraagd dat de alle bewoners maandelijks aanwezig zijn op de bewonersvergadering, en aanwezig zijn en mee organiseren van één activiteit per maand. Ze zijn als vrijwilliger ook een aanspreekpunt voor de jongeren.

Inspirerend aan Karavanserai is dat de organisatie toelaat dat vrijwilligers zich louter op hun vrijwilligersengagement focussen, door een goed en professioneel ondersteunend kader voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen te voorzien. Moeilijke vragen komen niet bij de vrijwilligers terecht. Elke jongere wordt naast de vrijwilliger immers ook begeleid door een professionele hulpverlener die de jongere ondersteunt in alle juridische en administratieve zaken. Bovendien is er een voogd aangesteld voor de jongeren (-18 jaar) én is er voor zij die nog een in een asielpcedure zitten, een advocaat aangesteld.

De combinatie van een beperkt vrijwilligersengagement, en een sterke begeleiding van de niet-begeleide minderjarige vluchtelingen, zorgt ervoor dat de vrijwilligers weinig nood aan extra ondersteuning te hebben.

Contact opnemen met Karavanserai:

- ellen.noens@minor-ndako.be
- 053/70 99 79

Online informatie Karavanserai:

- <https://minor-ndako.be/watwedoen/karavanserai/>

Door goede ondersteuning voor vluchtelingen in je initiatief te voorzien, ontlast dit ook de vrijwilligers. Voorzie je bijvoorbeeld psychosociale ondersteuning voor vluchtelingen, dan is dit een aspect minder dat door de vrijwilligers moet worden opgevangen. Idem voor bijvoorbeeld administratieve of juridische ondersteuning van vluchtelingen.

TIP!

5 Gluren bij de burens: buitenlandse inspirerende praktijken

5.1 Startblok Riekerhaven (Nederland)

Startblok Riekerhaven, ontstaan in 2016, is een samenhuishuisproject in Amsterdam voor jonge (net) erkende vluchtelingen en Nederlandse jongeren van 18 t.e.m. 27 jaar. Het project is gericht op het bevorderen van interactie en inclusie via samenhuizen om jongeren een 'springplank in het echte leven' te geven.

Startblok Riekerhaven is een samenhuishuisproject in Amsterdam voor jonge (net) erkende vluchtelingen en Nederlandse jongeren. Op de site zijn er 565 wooneenheden, waarvan 463 studio's en 102 kamers. Het Startblok is voor iedere jongere van 18 t/m 27 jaar die zich graag maatschappelijk engageert en dit engagement ook wenst te uiten met zijn of haar woonplaats. De jongeren zijn zowel studenten, net afgestudeerden, werkende als werkzoekende jongeren. De eerste jongeren namen hun intrek in juli 2016.

Via de architecturale indeling van je project kan je ook de inclusie bevorderen. De zelfstandige studio's zijn op de Startbloksite verdeeld over 7 woonblokken die op hun beurt verdeeld zijn in woongroepen die minimum uit 16 en maximum uit 32 studio's bestaan. Hoewel deze woongroepen zijn samengesteld uit afzonderlijke studio's heeft ieder van deze groepen een gezamenlijke woonkamer waardoor sociaal contact tussen de bewoners wordt bevorderd. Op het terrein zijn twee buitenruimtes ingericht met meerdere zitplekken. Deze buitenruimte laat niet enkel toe dat bewoners 's avonds barbecueën of gezellig samenzitten. Er is ook ruimte voor activiteiten zoals tuinieren of voetballen.

Het doel van het Startblok is niet alleen het huisvesten van jongeren. Het is vooral het geven van een goede start aan alle bewoners: of het nu jongeren zijn uit Nederland of jongeren die hun eigen land hebben moeten ontvluchten. Het Startblok biedt werkende jongeren, studenten en net afgestudeerden in Amsterdam een springplank het 'echte leven' in en helpt de bewoner die net in Nederland is aangekomen juist snel de weg te vinden in de Amsterdamse samenleving.

Uniek aan Startblok Riekerhaven is de schaalgrootte waarmee het initiatief aan capaciteitsuitbreiding van de bestaande huurmarkt doet (565 woonheden waarvan de helft voor jonge erkende vluchtelingen).

Startblok Riekerhaven kan dit realiseren via (lokale) overheidssteun van de gemeente Amsterdam en via een samenwerking met wooncoöperatie De Key. Vanuit haar doelstelling om meer woonruimte voor jongeren bij te creëren (zowel voor Nederlandse jongeren als jonge erkende vluchtelingen) is gemeente Amsterdam bij Startblok Riekerhaven betrokken. De betrokken afdelingen zijn de Afdeling Wonen, Afdeling Economie, Jongeren Werkpunt Nieuw West en Stadsdeel Nieuw West.

Contact opnemen met Startblok Riekerhaven:

- <https://www.facebook.com/startblok.riekerhaven/>
- <https://startblokriekerveen.nl/contactpagina/contact/>

Online informatie over Startblok Riekerhaven:

- <https://startblokriekerveen.nl/>
- [http- s://startblokriekerveen.nl/](http-s://startblokriekerveen.nl/)

TIP!

De overstap van begeleid naar zelfstandig wonen kan groot zijn voor jonge vluchtelingen. Een project opstarten waarin de jonge erkende vluchtelingen kunnen samenwonen met Belgische jongeren, kan deze stap vergemakkelijken.

5.2 Sharehaus Refugio (Duitsland)

Het Sharehaus (=gemeenschapshuis) Refugio in Berlijn is opgericht in 2015 door Sven Lager en partner Elke Naters. Met Sharehaus Refugio creëerden ze een woonplaats voor zowel nieuwkomers als lokale inwoners. Centraal in het samenhuisproject staat het ontwikkelen van een gemeenschapsgevoel en het stimuleren van het talent van de inwoners. Het gemeenschapshuis blijkt een creatieve broeiplaats voor talenten zoals t-shirtprinten, schilderen, het aanleren van baristavaardigheden en koken. Sommige bewoners vertaalden hun talenten in het opstarten van een eigen zaak, zoals een cateringbedrijf.

Het concept Sharehaus Refugio startte in 2010 in Zuid-Afrika. Het klimaat van apartheid en segregatie zette Sven Lager ertoe aan een project uit te denken om het gemeenschapsgevoel in Zuid-Afrika te stimuleren. Vervolgens creëerde hij een gemeenschapshuis waar mensen van verschillende culturen samenleven en elkaar als gelijken behandelen. In 2014 verhuisden Sven en Elke naar Berlijn waar ze in contact kwamen met de Christelijke Gemeenschap, Berliner Stadtmission. Samen startten ze in 2015 een ontmoetingsplek in Kreuzberg voor lokale inwoners.

Met de verhoogde instroom van vluchtelingen in 2015 kwamen ook meer nieuwkomers naar deze plek. Deze nieuwkomers gaven aan nood te hebben aan een veilige en private plaats waar toch een gemeenschapsgevoel heerst. Ze wilden zich heruitvinden in een nieuwe context en met een schone lei beginnen. Sven en Elke gingen in samenwerking met Berliner Stadtmission aan de slag en startten een nieuw gemeenschapshuis in Berlijn.

In 2017 gaven Sven Lager en Elke Naters hun initiatief uit handen aan de Berliner Stadtmission en richtten ze de Sharehaus Association op. Via deze associatie geven ze steun aan nieuwe partners die een gelijkaardig gemeenschapshuis wensen op te richten.

Sharehaus Refugio is een woonplaats voor zowel nieuwkomers als lokale inwoners. Het gemeenschapshuis stelt het ontwikkelen van een gemeenschapsgevoel en het stimuleren van het talent van de inwoners centraal.

Uniek aan het Sharehaus Refugio-project is dat wonen en werk nauw aan elkaar verbonden zijn. Om het talent van de inwoners te stimuleren en vaardigheden te ontwikkelen maakt Sharehaus Refugio gebruik van een professioneel coaching-programma. Het gemeenschapshuis blijkt dan ook een creatieve broeiplaats voor talenten zoals t-shirtprinten, schilderen, het aanleren van barista-vaardigheden en koken. Sommige bewoners vertaalden deze talenten in het opstarten van een eigen zaak, zoals een cateringbedrijf. Sven Lager startte in het gemeenschapshuis ook een koffiezaak waarin voornamelijk nieuwkomers zijn tewerkgesteld. Via dit initiatief kunnen de nieuwkomers hun doorgaans eerste werkervaring in Duitsland opdoen.

Contact opnemen met Sharehaus Refugio:

- <https://www.facebook.com/sharehausrefugio/>
- <https://www.refugio.berlin/ueber-about/kontakt>

Online informatie Sharehaus Refugio:

- <https://www.refugio.berlin/>

TIP!

Sharehaus Refugio benadrukt de onafhankelijkheid, zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van de inwoners door het creëren van werkgelegenheid waardoor ze ook zelf hun huur kunnen betalen. Indien er geen kans is tot werkgelegenheid voor vluchtelingen in jouw initiatief, kan je wel de mogelijkheid bieden voor vluchtelingen om zich te engageren als vrijwilliger.

5.3 Refugees Welcome

Refugees Welcome startte in 2014 in Duitsland als een non-profit organisatie die 'flatsharing' voor vluchtelingen en asielzoekers bewerkstelligt. Vluchtelingen of asielzoekers kunnen mits een overeenkomst met de huurder voor onbepaalde tijd een kamer in een huis of appartement (onder)huren. De huur wordt bekostigd door middel van micro-donaties of crowdfunding. Al snel kende het Refugee Welcome-initiatief internationale navolging en startten veertien landen op nationaal niveau eenzelfde initiatief, waaronder Italië. Refugees Welcome Italië bestaat uit een multidisciplinair team.

De non-profitorganisatie Refugees Welcome startte in 2014 in Duitsland vanuit het idee dat we vluchtelingen en asielzoekers niet mogen stigmatiseren en uitsluiten in de samenleving door ze onder te brengen in tentenkampen. Vluchtelingen en asielzoekers die in privé-accommodaties kunnen verblijven, zouden sneller de taal leren en beter integreren in een nieuwe omgeving. Ook voor de verhuurders zijn er voordelen aan het concept verbonden. Ze komen in contact met nieuwe culturen en kunnen personen in een moeilijke situatie helpen. De organisatie voorzorg bijgevolg huisvesting voor vluchtelingen en asielzoekers via 'flatsharing', een concept waarbij een individu voor onbepaalde tijd een kamer kan huren in een bestaand en bewoond appartement of woning.

Al snel kende het initiatief internationale navolging in Oostenrijk, Griekenland, Portugal, Spanje, Zweden, Nederland, Polen, Italië, Canada, Tsjechië, Roemenië, Noord-Ierland, Australië, Frankrijk & Japan. Internationaal vonden al 1.441 vluchtelingen huisvesting via het flatsharing-project van Refugees Welcome. De algemene werking van Refugees Welcome is internationaal dezelfde, met nationale accentverschillen.

In Italië is Refugees Welcome geïntegreerd in 18 verschillende steden, verspreid over 11 regio's. In totaal hebben momenteel zo'n 200 vluchtelingen huisvesting via flat-sharing. De Italiaanse Refugees Welcome-organisatie is een niet-gouvernementele, non-profitorganisatie, opgericht in 2015. Een multidisciplinaire groep professionals bundelde de krachten waardoor de organisatie bestaat uit projectmanagers, maatschappelijk werkers, psychologen, advocaten, sociale onderzoekers, communicatie- en fondsenwervende experts, journalisten en fotografen. Om de regionale spreiding van de organisatie te realiseren, werkt men met territoriale groepen samengesteld uit een manager en eveneens een professioneel team met multidisciplinaire vaardigheden.

Iedereen kan zich als verhuurder aanmelden voor flatsharing. De voorwaarde is wel dat je over een aparte kamer in je woning beschikt om te verhuren. Een 'slaapplaats in de woonkamer' volstaat niet. De vluchteling of asielzoeker moet in dezelfde omstandigheden als de andere bewoners kunnen leven, met de zelfde mate aan privacy en stabiliteit. De kamer wordt voor een minimumperiode van zes maanden of (in het geval van overheidsfinanciering) voor één jaar verhuurd om de stabiliteit van de woonplek te bewerkstelligen.

Vluchtelingen zowel als asielzoekers kunnen zich registreren via het Refugees Welcome platform. Na registratie voorziet de Refugees Welcome-organisatie in de matching van verhuurder en vluchteling. Deze matching gebeurt op basis van de woonsituatie, het aantal huisgenoten, de taalkennis, de stad, omgeving, etc. Vervolgens ontmoeten beide elkaar. Indien zowel de verhuurder als de vluchteling akkoord zijn, tekenen zij een overeenkomst, alvorens de huisvesting van start gaat.

Inspirerend is dat zowel de huurder als de verhuurder nog enige tijd worden bijgestaan door Refugees Welcome. Deze opvolging bestaat eruit dat de organisatie nagaat waar de noden zich bevinden bij de vluchteling, en gerichte doorverwijzingsopties geeft. De Refugees Welcome medewerkers hebben dan ook een goed overzicht van initiatieven die taalcursussen geven, ondersteunen bij de zoektocht naar stages en onderwijs, etc.

Het Refugees Welcome flatsharing-concept doet denken aan de Melding Tijdelijk Wonen in België. Refugees Welcome slaagt er echter in om dit op grotere schaal te organiseren dan de Melding in België. De reden hiervoor is dat het maken van de Melding een moeilijke procedure is, die deels wordt vergemakkelijkt via de [handleiding en steun van Orbit vzw](#). Flatsharing is administratief gezien eenvoudiger, dankzij een digitaal platform waarop huurder en verhuurder zich kunnen aanmelden. Het gebruik van een dergelijk platform verlaagt de drempel voor aanmelding en bevordert een regionale spreiding. Daarnaast kan met via deze vorm van flatsharing bepaalde regelgeving omzeilen. Technisch gezien wordt de kamer in de woning niet onderverhuurd, aangezien de vluchteling er geen huur voor betaalt. De huur wordt bekostigd door micro-donaties, een crowdfundingactie of door subsidies.

Bovendien is het voor een vluchteling in België essentieel zich te domiciliëren op het woonadres, aangezien dit de voorwaarde is om heel wat rechten te openen. De domiciliëring van twee huishoudens op één adres heeft echter heel wat juridische, administratieve, financiële en fiscale gevolgen. Deze problematiek lijkt in de andere landen waar Refugees Welcome actief is niet aan de orde te zijn. Bijgevolg is er geen ingewikkeld juridisch construct zoals de Melding Tijdelijk Wonen nodig.

Contact opnemen met Refugees Welcome:

- hello@refugees-welcome.net

Online informatie Refugees Welcome :

- <https://www.refugees-welcome.net/>

5.4 Comme à la Maison – SINGA France en België

In 2015 richtte SINGA FRANCE het platform Comme à La Maison (CALM) op: een werking die vluchtelingen tijdelijk huisvest bij gastgezinnen. Sinds februari 2019 is het project CALM ook in Brussel van start gegaan. Op drie jaar tijd werden in Frankrijk via het platform 514 vluchtelingen opgevangen in 650 gastvrije gezinnen.

SINGA werd opgericht in 2012 door Franse burgers. Door hun werkingen willen ze ruimtes creëren voor vluchtelingen om hun sociaal kapitaal (opnieuw) uit te bouwen, maar willen ze ook de lokale bevolking sensibiliseren over het onthaal van nieuwkomers, en aan iedereen de kans bieden te floreren in de superdiverse samenleving van vandaag.

SINGA is geen lokaal verankerde burgerbeweging, maar een internationale gemeenschap. Er bevinden zich momenteel SINGA gemeenschappen in Parijs, Milaan, Grenoble, Barcelona, Toulouse, Genève, Stuttgart, Nantes, Straatsburg, Berlijn, Lyon, Montpellier, Milaan, Londen, Lille, Valence, Saint-Etienne, Zürich, Brussel en Montreal. Sinds 2012 ontwikkelen ze instrumenten en organiseren ze evenementen om vluchtelingen en lokale bewoners samen te brengen rond gedeelde passies.

CALM is een platform dat werd ontworpen door SINGA France om vluchtelingen die op zoek zijn naar tijdelijke huisvesting in contact te brengen met mensen die een kamer ter beschikking hebben. Gedurende 3 tot 12 maanden kunnen zij verblijven in een privéwoning. Voor SINGA is dit project meer dan een woonoplossing, het is vooral ook een interculturele ontmoeting en een wederzijdse verrijking dankzij het samenwonen.

Wie zich wil aanmelden als gastgezin vult in eerste instantie een online formulier in, waarin onder meer gevraagd wordt naar de motivatie en informatie over de beschikbare ruimte.

Op drie jaar tijd werden via het platform 514 vluchtelingen opgevangen in 650 gastvrije gezinnen (die meer dan 2.300 mensen vertegenwoordigen) in Frankrijk. Van diegenen die het programma verlaten hebben, kende maar liefst 75% een positieve evolutie in hun huisvestingsparcours, en vond 63% een geschikte woonoplossing. Ook op andere domeinen dan huisvesting blijkt het samenwonenmodel een positieve invloed te hebben op de onthaalde vluchtelingen:

- 28% beschikte over werk bij uitstroom, ten opzichte van 6% bij instroom
- 27% heeft een opleiding gevolgd of zijn studies hervat, ten opzichte van 10% bij instroom
- 34% volgde Franse taallessen, ten opzichte van 9% bij instroom
- 3% werkte een ondernemersactiviteit uit

Het tijdelijk huisvesten van vluchtelingen bij gastgezinnen zorgt er volgens de organisatoren voor dat ze tot rust kunnen komen in een verwelkomende omgeving, en zich kunnen richten op het uitwerken van hun projecten.

SINGA is sinds juni 2017 ook actief in Brussel. Daar waar er in Frankrijk een grote gemeenschap is uitgebouwd van vrijwilligers en ongeveer 40 betaalde medewerkers, is de tak in België nog wat kleiner. Vier betaalde medewerkers, samen met een aantal stagiaires en vrijwilligers, bouwen aan de SINGA gemeenschap.

Het CALM-project werd in Brussel opgestart in februari 2019, en heeft een gelijkaardige werking aan het project in Frankrijk. Net zoals in de Franse werking, worden er gastgezinnen gezocht die zich aanmelden via een online formulier en waarvoor men een informatiemoment of atelier voorziet. Voor de gastgezinnen in Brussel gaat dit atelier over interculturele ontmoeting, dialoog en het samenwonen. Dit is een verplicht informatiemoment. CALM Bruxelles voorziet ook vanaf de matching met een vluchteling de nodige documenten zoals samenwoonovereenkomst en een samenlevingscharter. De projectverantwoordelijke neemt maandelijks contact op met het gastgezin en de gast om het samenleven te evalueren.

Inspirerend is dat de Brusselse variant van CALM een extra ondersteuning uitwerkte voor de vluchtelingen die in een gastgezin verblijven. Ze worden tevens gekoppeld aan een soort buddy, een 'aami' genaamd. Aami staat voor 'Aide Administrative pour une Meilleure Intégration'. Dit is een vrijwilliger die de vluchteling ondersteunt met verschillende administratieve uitdagingen, en mee zoekt naar een geschikte woonoplossing voor na het CALM-verblijf. Ook de aami's moeten een verplichte vorming volgen.

De CALM-projectverantwoordelijke zet in op het uitbouwen van samenwerkingen met de Brusselse OCMW's. Dit is belangrijk voor de werking, aangezien de vluchtelingen zich niet domiciliëren bij de gastgezinnen maar een referentie-adres aanvragen bij het lokale OCMW. Ze beschikken immers niet over een woonoplossing op dat moment, en worden als dakloos beschouwd.

SINGA FRANCE

Online informatie over SINGA France:

- <https://www.singafrance.com/>
- <https://www.singafrance.com/calm>
- <https://www.facebook.com/SingaFrance/>

Contact opnemen met SINGA France:

- contact@singa.fr

SINGA BELGIUM

Online informatie over SINGA Belgium:

- <https://www.singa-belgium.org/>
- <https://www.facebook.com/Singa.belgium/>

Contact opnemen met SINGA Belgium:

- **Via de website :** <https://www.singa-belgium.org/contact-fr>
- **Voor CALE: Loïse Mercier - Responsable programme CALM,** loise@singa-belgium.org, +32 478 91 81 12
- **Voor SINGA Belgium: Chloe Overlau, coördinatrice SINGA Belgium,** chloe@singa-belgium.org

6 Besluit

Vlaanderen kent een lange traditie van vrijwilligerswerk, ook inzake hulp aan of begeleiding van vluchtelingen. De beelden van de vluchtelingencrisis in de regio's rond Syrië, de Balkan en de Middellandse Zee, en de verhoogde instroom van vluchtelingen in België in 2015 maakten ook in ons land een golf van solidariteitsacties los.

Waar de prioriteit in 2015 en 2016 vooral naar opvang ging, met de nood aan (her)opening van asielcentra, zitten we ondertussen in een nieuwe fase. Met een hoge erkenningsgraad van rond de 50% sinds 2015 (en een uitschieter van 57,7% in 2016)³² krijgen vele vluchtelingen en subsidiair beschermden verblijfsrecht, en stromen ze door naar de huisvestingsmarkt. Voor velen oefenen steden hier een sterke aantrekkingskracht uit, als plaatsen van aankomst waar ze landgenoten, taalgenoten of geloofsgenoten terugvinden, evenals connectiviteitsinfrastructuur als telefoonwinkels en internetcafés, voedingszaken, ...

Een woning vinden op de korte termijn van twee maanden (verlengbaar tot vier maanden) die vluchtelingen krijgen om na erkenning de opvangvoorziening te verlaten, is echter allesbehalve evident. In steden als Brussel, Gent, Antwerpen of Leuven is er een wooncrisis, waarbij mensen met beperkte inkomens steeds hogere bedragen moeten betalen om nog een huurwoning te vinden. Wachtlijsten bij sociale huisvesting zijn lang, en vluchtelingen botsen geregeld op discriminatie van verhuurders en makelaars. Waar er in de periode 2016-2018 nog middelen waren voorzien voor woonondersteuning via de CAW's, zijn deze ondertussen ook stopgezet.

Het belang van huisvesting als een basisvoorwaarde voor integratie wordt schromelijk onderschat. In die context is het bestaan van vrijwilligersinitiatieven voor vele vluchtelingen cruciaal om een (geschikte) woning te vinden, en ruimer, om van daaruit een plek te vinden in deze samenleving. Het onderzoek *'Capteren en ontsluiten van inspirerende praktijken inzake werken met vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen'* (D'Eer, Robeyns & Geldof, 2019) bracht de grote variëteit in beeld aan initiatieven die vluchtelingen hierin ondersteunen: van strikte toeleiding tot een woning tot begeleiding voor, tijdens en na het vinden of betrekken van een woning; van woonbegeleiding tot ruime sociale begeleiding; van informeren tot woningcapaciteit bijcreëren.

Ook de volgende jaren zal dit broodnodig zijn. De instroom van vluchtelingen is teruggevallen tot een 23.443 asielaanvragen in 2018³³ (in vergelijking met de 35.476 in 2015), maar alles wijst er op dat de conflicten in de landen van herkomst aanhouden, de situatie in de vluchtelingenkampen in de regio voor velen uitzichtloos is, en dat ondanks een steeds strenger grensbeleid een belangrijke groep beroep zal blijven doen op

³² <https://www.cgvs.be/nl/actueel/asielstatistieken-overzicht-2017>

³³ https://www.cgvs.be/nl/cijfers?field_cijfers_month_year_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=2015

internationale solidariteit, die het Internationaal Verdrag van Genève mogelijk maakt. Ook gezinshereniging van vluchtelingen die erkend zijn zal de volgende jaren voor een beperkte volgmigratie zorgen, die wel samengaat met de nood aan nieuwe, aan de gezinsgrootte aangepaste huisvesting.

Structurele oplossingen voor de wooncrisis vereisen extra capaciteit aan de onderkant van de woonmarkt, wat afhangt van het Vlaamse en het lokale woon- en armoedebeleid. Daar kunnen vluchtelingen die vandaag en morgen erkenning krijgen, echter niet op wachten. Het engagement van vele tientallen initiatieven en vele duizenden mensen ten aanzien van vluchtelingen zal daarom ook de volgende maanden en jaren cruciaal zijn, en verschil maken.

Tegelijk leert dit onderzoek dat deze vrijwilligers ondersteuning nodig hebben bij hun engagement, om zich te blijven engageren, maar ook om op een goede manier aan de slag te gaan. De ondersteuningsnoden zijn breed, van praktische noden over juridische of tolkenondersteuning tot emotionele of psychosociale steun. Deze ondersteuningsnoden situeren zich op individueel niveau: juridische ondersteuningsnood, psychosociale/emotionele ondersteuningsnood, nood aan vertaalondersteuning, aan vorming en aan tips & tricks voor het afbakenen van grenzen. Daarnaast zijn er ondersteuningsnoden op niveau van het initiatief: hoe zorg je ervoor dat je initiatief duurzaam is? Wat met het tekort aan vrijwilligers? Wat met de administratieve en juridische barrières waarop de initiatieven stoten?

Heel wat initiatieven werkten al manieren uit in het omgaan met deze noden, bijvoorbeeld door het aangaan van partnerschappen en samenwerkingen om expertise binnen te halen en om de werklast te verdelen. Anderen doen dit door het organiseren of deelnemen aan vormingen en door het uitwerken van een vrijwilligersbeleid dat hun missie en visie onderstreept.

Vrijwilligers moet je koesteren, als initiatief door een goed (formeel of informeel) vrijwilligersbeleid, maar ook als overheid, door een goede omkadering. Het 'sociaal schaduwwerk' (Schrooten et al, 2019) dat al deze vrijwilligers verrichten, kan echter nooit een overheidsbeleid vervangen. Het faciliteren en ondersteunen van vrijwilligers die zich vandaag engageren of morgen willen starten, is dan ook cruciaal, vanuit een beleidskader en een beleidsdiscours dat hun inzet (h)erkent en waardeert.

'Vluchteling zkt woning' betekent vandaag vaak ook 'Vluchteling zkt. vrijwilliger'. We hopen dat dit draaiboek, en het uitgebreide onderzoeksrapport, de bestaande vrijwilligers in hun engagement kan ondersteunen, of nieuwe vrijwilligers inspireren. Maar ook, de nood aan structurele omkadering en aan woonbeleid voor kwetsbare groepen duidelijk maakt.

7 Sociale kaart

Wie is er actief rond woonondersteuning in jouw stad, gemeente of regio? Waar vind je initiatieven die op een gelijkaardige manier werken?

Voor onze sociale kaart met initiatieven van woonondersteuning met vrijwilligers voor vluchtelingen (of een ruimere doelgroep), raadpleeg het [onderzoeksrapport](#).³⁴

---

34 http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/woonbegeleiding_vluchtelingen

8 Meer weten? Wegwijzer naar ondersteunend materiaal

Woning gezocht, buren gevonden

Het project 'Woning gezocht, buren gevonden' van Orbit vzw ondersteunt burgers die woningen zoeken voor vluchtelingen op verschillende punten. Zo kan je bij hen terecht als je een nieuw initiatief wil opstarten, ondersteunen ze bestaande initiatieven en drukken ze krantjes als je je werking bekend wil maken bij verhuurders of voor de werving van vrijwilligers. Ze hebben ook een uitgebreide kennis opgebouwd over de regelgeving met betrekking tot wonen, en ontwikkelden bijvoorbeeld een handleiding voor de aanvraag van een 'Melding Tijdelijk Wonen'. Alle informatie vind je op <http://www.woninggezocht.be/>.

Gastvrij Netwerk

Gastvrij Netwerk verenigt als vzw vrijwilligersgroepen in Vlaanderen en Brussel die zich inzetten voor mensen op de vlucht. Ze organiseren netwerkdagen, en hebben een handige toolkit uitgewerkt. Voor informatie over de vzw, hoe je lid kan worden en de toolkit, kan je kijken op <https://www.vluchtelingenwerk.be/gastvrij-netwerk#sub-173>

De Vluchtelingen Infolijn

De Vluchtelingen Infolijn van Vluchtelingenwerk Vlaanderen beantwoordt alle vragen met betrekking tot asielzoekers en vluchtelingen. Deze Infolijn kan je iedere werkdag tussen 9u30 en 12u30 contacteren door te mailen naar info@vluchtelingenwerk.be of te bellen naar 02 225 44 00. De vragen worden binnen de vijf werkdagen beantwoord.

Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Op de website van Vluchtelingenwerk Vlaanderen vind je heel wat nuttige informatie over huisvesting voor vluchtelingen en handige brochures in verschillende talen. <https://www.vluchtelingenwerk.be/huisvesting#sub-164>

Agentschap Integratie en Inburgering

Het Agentschap Integratie en Inburgering geeft informatie over vreemdelingenrecht en internationaal familierecht via verschillende kanalen. Voor online informatie kan je terecht op www.vreemdelingenrecht.be. Ze geven ook vormingen waarvan je via de volgende link een overzicht kan terugvinden: http://agii.be/vormingen/field_thema_tax_ref/7651. Tot slot kan je ook de helpdesk van het Agentschap Inburgering en Integratie contacteren. Dit is een telefonische helpdesk waarbij de contactinformatie is terug te vinden via de volgende

link: <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/juridisch-advies/juridische-hulpdesk-agentschap-integratie-en-inburgering>.

Manorea helpdesk

Voor alle vragen met betrekking tot niet-begeleide minderjarige vluchtelingen kan je terecht bij Manorea, een samenwerkingsverband tussen Minor-Ndako en Mentor-Escale. Manorea is een tweetalige helpdesk. Je kunt Manorea bellen of mailen. NL: 0485/04 29 75 of manorea@minor-ndako.be, FR: 02/505 32 32 of manorea@mentorescale.be.

Asyluminfo

Asyluminfo.be is een website die informatie biedt in verschillende talen aan asielzoekers in België over verschillende zaken: aankomst in België, de asielprocedure, wonen in België (na erkenning), vrijwilligerswerk en studeren in België.

Draaiboek asielbuddy's

Het Agentschap Integratie en Inburgering publiceerde in 2017 het 'Draaiboek asielbuddy's. Inspiratie voor nieuwe en bestaande buddyprojecten'. Wie interesse heeft om een buddyproject op te starten, zal hier heel wat nuttige informatie vinden. https://www.integratie-inburgering.be/sites/default/files/atoms/files/AgII_Draaiboek_asielbuddys_v2.pdf

Toolkits Caritas International

Sinds 2016 staan de LOI's mee in voor de uitstroom van erkende vluchtelingen. De LOI's begeleiden hen in deze 'transitiefase' naar o.a. huisvesting. Caritas International ontwikkelde drie toolkits samen met de LOI's om hen te ondersteunen in hun werking tijdens deze transitiefase. Je kan de toolkits raadplegen op de website: <https://www.caritasinternational.be/nl/asiel-migratie/toolkitloi/>

De toolkit 'Stap voor stap: samen op zoek naar huisvesting voor vluchtelingen' geeft heel wat nuttige informatie en tips over de huisvestingszoektocht.

Draaiboek woonbuddy's

De Regionale Welzijnsraad Roeselare-Tielt (RWR) ontwikkelde vanuit haar ervaring een draaiboek over het opzetten van een woonbuddy-project. In het draaiboek worden zes stappen beschreven voor het succesvol opstarten van een woonbuddy-project. Je kan het raadplegen op: https://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/draaiboek_voor_het_werken_met_woonbuddysroeselaere.pdf?file=1&type=file&id=3185&force=

Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk

Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw ondersteunt het vrijwilligerswerk in Vlaanderen. Op hun website <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/> vind je nuttige informatie en instrumenten (publicaties, modeldocumenten, tools, ..). Ze organiseren ook regelmatig vormingen en studiedagen en ondersteunen je bij de aanvraag van de gratis vrijwilligersverzekering.

Onderzoeksrapport Woonondersteuning vluchtelingen: Kenniscentrum Gezinswetenschappen

Dit draaiboek sluit aan bij ons onderzoek '[*Capteren en ontsluiten van inspirerende praktijken inzake werken met vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen*](#)'³⁵

In het onderzoeksrapport kan je meer informatie over de inspirerende praktijken van woonondersteuning terugvinden, waarvan in dit draaiboek een korte versie is opgenomen (zie 4). Je kan er ook een typologieconstructie raadplegen die toelaat om je als bestaande initiatief op te positioneren, je inspiratie biedt voor de toekomstige werking van je initiatief, of inspiratie biedt bij de opstart van een initiatief aan de hand van strategische vragen.

Veerkracht in beweging. Dynamieken van vluchtelingengezinnen versterken.

Om divers-sensitief en krachtgerichte woonondersteuning te bieden aan vluchtelingen, is inzicht in hun leefwereld en ervaringen cruciaal. Dat vind je in het boek *Veerkracht in beweging. Dynamieken van vluchtelingengezinnen versterken*. (Groeninck et al., 2019, Garant).³⁶ Dit boek geeft weer hoe vluchtelingen ondanks de uitdagingen en tegenslagen waarmee ze worden geconfronteerd, toch veerkrachtig handelen.

Het boek schetst de leefwereld van vluchtelingengezinnen. Via diepte-interviews vertellen ouders en kinderen van asielzoekende en vluchtelingengezinnen van Afghaanse, Syrische en Iraakse origine, zelf hun verhaal. Het boek gaat op zoek naar wat een divers-sensitieve invulling van veerkrachtig handelen kan zijn, met oog voor de persoonlijke, relationele en contextuele dynamieken in en rond het gezin. Het leert om veerkracht te erkennen, ook in situaties waar we dit voordien niet zagen, en deze te ondersteunen op een manier die betekenisvol wordt over culturen heen.

Ook hulpverleners uit opvangcentra, het welzijnswerk of het onderwijs, komen aan het woord. Vanuit de ontmoeting tussen deze verschillende perspectieven schetst dit boek hoe professionals en vrijwilligers de dynamieken en krachten van gezinnen kunnen (h)erkennen, valideren en versterken. Een basiswerk voor al wie met vluchtelingen werkt, van praktijk tot beleid.

35 http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/woonbegeleiding_vluchtelingen

36 <http://www.kcgezinswetenschappen.be/node/827>

9 Dankwoord

Onderzoek is groepswerk. Het onderzoek, waarvan dit draaiboek een spin-of vormt, kon enkel tot stand komen door de zeer bereidwillige medewerking van heel veel partners.

Onze dank gaat uit naar het Agentschap Jongerenwelzijn en de Vlaamse overheid als opdrachtgever die dit onderzoek mogelijk maakten, en naar Sharon Van Audenhove als aanspreekpunt binnen het Agentschap Jongerenwelzijn.

Dit draaiboek valt onder de verantwoordelijkheid van de onderzoekers en de promotor, maar bouwt voort op de feedback en ondersteuning van de co-promotoren Mieke Groeninck, Dirk Luyten, Leen Hellinckx en Kathleen Emmery vanuit het Kenniscentrum Gezinswetenschappen en de opleidingen Gezinswetenschappen en Sociaal Werk van de Odisee Hogeschool.

We danken de leden van de Stuurgroep voor hun feedback, met de inbreng vanuit de verschillende betrokken departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid, Fedasil en de VVSG.

Aanvullend konden we een beroep doen op de kritische inbreng en feedback een uitgebreide Klankbordgroep met mensen uit het werkveld, met dank aan Eveline Coolens (Stad Gent, Taskforce Wonen), Gert Goorden (Vrouwenraad), Petra Schipper (Woonterp vzw en Stadspredikant Antwerpen), Marc Stevens (vrijwilliger Woonterp), Nils Luyten (Orbit vzw), Babette Wyckaert (KULeuven), Razia Alibhai (Agentschap I&I), Kimberly Biesbrouck (Samenlevingsopbouw Antwerpen), Eva Hambach (Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw), Robin Vandevordt (UA en Refugee Studies Centre Oxford), Johan Van Hollemeersch (Huizen van Vrede), Andrea Bardyn (Buren Zonder Grenzen), Sofie De Mot (Caritas International), Annemie Loos (CAW De Kempen) en Najib Sayed (La Belle Syrie).

Tijdens het onderzoek konden we terugvallen op een grote bereidwilligheid en betrokkenheid van professionele organisaties en van vrijwilligersinitiatieven. We danken alle experts, medewerkers en vrijwilligers die we mochten interviewen, en in het bijzonder de vrijwilligers en professionals van de 9 inspirerende praktijken en de vrijwilligers die deelnamen aan de focusgroep. We hopen dat zij inspiratie mogen vinden in het rapport en in het draaiboek.

Voor alle beleidsmakers en beleidsondersteuners hopen we dat het onderzoeksmateriaal een beeld geeft

- van het belang van wonen in het integratieproces van erkende vluchtelingen en de drempels waarmee erkende vluchtelingen kampen,
- van het belang van de vrijwillige inzet van vele mensen en initiatieven om hiertoe bij te dragen,

- en van de noodzaak om beleidsmatig de drempels naar de woonmarkt voor vluchtelingen structureel weg te werken, en vrijwilligers en initiatieven die ondertussen woonondersteuning bieden hierin te ondersteunen.

30 april 2019

Louise D'Eer & Lore Robeyns (onderzoeksters), Dirk Geldof (promotor)

10 Krachtlijnen onderzoeksrapport

Dit draaiboek is een onderdeel van een ruimer onderzoek "Capteren en ontsluiten van inspirerende goede praktijken inzake werken met vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen." (D'Eer, Robeyns & Geldof, 2019). Met de krachtlijnen van dit onderzoeksrapport sluiten we dit draaiboek af. Het volledige rapport kan je lezen op http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/woonbegeleiding_vluchtelingen.

Het kader: van asiel- en opvangcrisis naar groeiende woonnoden

Waar vluchtelingen tijdens de asielprocedure opvang krijgen in collectieve asielcentra of voor een minderheid in Lokale Opvanginitiatieven, moeten ze **na hun erkenning op korte termijn een eigen woning vinden**. Gegeven de lange wachtlijsten in de sociale huisvesting zijn ze daarvoor meestal aangewezen op de particuliere huurmarkt.

Met de verhoogde instroom van verzoekers voor internationale bescherming in 2015 en met de relatief hoge erkenningsgraden sindsdien, werd **de vraag naar woonoplossingen voor vluchtelingen de voorbije jaren steeds prangender**. Waar er tussen in 2016 en 2017 tijdelijk extra middelen werden vrijgemaakt voor woonbegeleiding vanuit de **Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW's)**, zijn deze **tijdelijke projectmiddelen ondertussen stopgezet**. Op vele plaatsen bestaat er momenteel geen professionele ondersteuning of beschikt de professionele hulpverlening over onvoldoende capaciteit of middelen om (individuele) woonondersteuning te bieden aan erkende vluchtelingen.

De nood aan woonondersteuning voor erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden zal ook de volgende jaren urgent blijven. Jaarlijks blijven er 20-25.000 mensen een beroep doen op internationale bescherming in ons land. Indien er geen grote veranderingen komen in de asielaanvragen en de erkenningsgraden, betekent dat ook de volgende jaren voor heel België jaarlijks een 10-15.000 erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden een woning moeten vinden, op een huurmarkt die in vele steden en regio's krap is.

De opvangcrisis in 2015 leidde tot heel wat solidariteitsinitiatieven, waarbij burgers als vrijwilliger bijspongen, of waarbij ze zelf initiatieven opzetten. Het zoeken naar woonoplossingen, via woonbegeleiding of ruimere vormen van woonondersteuning, kreeg daarbij een steeds zwaarder gewicht. **Het actiegerichte engagement van vele vrijwilligers en professionals heeft een verschil gemaakt in de levens- en woonomstandigheden van vele vluchtelingen**.

Een brede waaier aan initiatieven die met vrijwilligers vormen van woonondersteuning bieden

Uit een web-enquête, de focusgroep, de klankbordgroep en de casestudies van de inspirerende praktijken kwam **een heel brede waaier aan initiatieven** naar voor waarin mensen zich engageerden als burger, als vrijwilliger en/of als professional om op één of andere manier bij te dragen aan woonondersteuning voor erkende vluchtelingen. Het onderzoek bundelde een 60-tal initiatieven in een **sociale kaart** en analyseerde de variatie aan de hand van **drie typologieën**.

De eerste typologie schetst de **inhoudelijke werking** van initiatieven, en beschrijft twee assen: de mate waarin een initiatief beperkte of ruime vormen van woonondersteuning aanbiedt, en de mate waarin een initiatief dat combineert met een zeer beperkte vorm van sociale ondersteuning op andere domeinen, of waarbij woonondersteuning onderdeel is van een meer integrale sociale begeleiding.

De tweede typologie focust op de **organisatiestructuur** van de initiatieven. Daarbij kijken we op één as naar de mate van formalisering van een initiatief, en op de andere as naar de aansturing van een initiatief. De aansturing kan top-down gebeuren, bijvoorbeeld door een overheidsinstantie die duidelijke opdrachten geeft, of bottom-up vanuit burgers die een antwoord willen bieden op een specifieke nood.

De laatste typologie geeft de manier weer waarop initiatieven met vrijwilligers omgaan, al of niet vanuit een geëxpliciteerd **vrijwilligersbeleid**. Hier combineren we een as die de omvang en de intensiteit van de engagementen van vrijwilligers weergaf, met een as die de mate van ondersteuning vanuit het initiatief schetste.

Ondersteuningsnoden van vrijwilligers

Uit het onderzoek naar de ondersteuningsnoden van de vrijwilligers (en professionals) die woonondersteuning aan erkende vluchtelingen bieden, is **de eerste nood een verruiming van het woonaanbod voor vluchtelingen**; een beleidsvraag die de mogelijkheden van ieder van de initiatieven en van de vrijwilligers ver overstijgt. Ook het feit dat de **middelen voor professionele woonondersteuning** na 2017 werden stopgezet, laat zich voelen in extra druk op de vrijwilligerswerkingen.

Zowel individuele vrijwilligers als vrijwilligersinitiatieven kaarten specifieke **ondersteuningsnoden** aan. In de web-enquête gaf 55% van de bevroagde vrijwilligers aan meer nood te hebben aan ondersteuning. Op **niveau van de vrijwilligers** weerklinkt de nood aan juridische ondersteuning op het vlak van asiel- en vreemdelingenrecht en regelgeving met betrekking tot wonen, emotionele ondersteuning, vorming, ondersteuning in het afbakenen van grenzen en een financiële compensatie van gemaakte kosten. Ook een grotere nood aan vertaalondersteuning en sociale tolken weerklinkt.

Vrijwilligersinitiatieven wijzen ook op financiële en juridische noden, maar dan op vlak van een nood aan structurele financiering of ondersteuning in het bekomen van dergelijke financiering. Juridische ondersteuning heeft onder meer betrekking op informatie om van een feitelijke vereniging over te gaan naar een vzw-structuur. Ook op vlak van regelgeving met betrekking tot wonen worden zij geconfronteerd met een nood aan ondersteuning. Verder worden verschillende, voornamelijk onbezoldigde vrijwilligersinitiatieven, geconfronteerd met enkele logistieke uitdagingen. Zo goed als alle initiatieven wijzen ten slotte op een tekort aan vrijwilligers om de hulpvragen te beantwoorden.

Het structureel aanpakken van de woonnoden van erkende vluchtelingen door capaciteitsuitbreiding op de (sociale) huurmarkt en door het (her)opstarten van professionele ondersteuning van woonbegeleiding, zijn twee beleidssporen die de hoge druk op de schouders van vrijwilligers vandaag zouden helpen verminderen.

Ondertussen bieden de meeste initiatieven wel een (gedeeltelijke) ondersteuning van hun vrijwilligers. Ook sommige lokale besturen trachten in te spelen op deze noden door de oprichting van een regionale taskforce (cfr. Taskforce Vluchtelingen Gent), wat vrijwilligers als steunend ervaren. De ondersteuning van Orbit vzw op vlak van wonen was zeer bekend, en werd eveneens als erg steunend ervaren. Andere organisaties bieden ondersteuning, zoals helpdesks, websites met informatie en netwerkvorming, bleken voor vele vrijwilligers soms nog onvoldoende bekend.

Beleidsaanbevelingen

De beleidsaanbevelingen richten zich in de eerste plaats op de ondersteuning van vrijwilligers en vrijwilligersinitiatieven die werken rond woonondersteuning van vluchtelingen. De situatie van vrijwilligers die woonondersteuning aan vluchtelingen bieden, kan niet los gezien worden van de situatie op de huisvestingsmarkt.

Vrijwilligers verdienen betere omkadering

Investeer meer in professionele (woon)begeleiding van erkende vluchtelingen.

Organiseer regionale centrale informatiepunten, bijvoorbeeld taskforces op stedelijk of provinciaal niveau; die ondersteuning bieden op vlak van wonen en vluchtelingen, gericht kunnen doorverwijzen en beleidssignalen kunnen verzamelen. Deze centrale punten bevorderen lokale samenwerkingsverbanden tussen vrijwilligers onderling en met professionele organisaties in de regio. Zij kunnen tevens een speler zijn die psychosociale ondersteuning organiseert voor vrijwilligers.

Ondersteun vrijwilligersinitiatieven op juridisch en administratief gebied, onder andere bij de aanvraag van subsidies en de oprichting van een vzw.

Maak de bestaande tools met informatie over asiel –en vreemdelingenrecht en wonen beter bekend bij vrijwilligers, en breid dit aanbod uit.

Maak de bestaande vormingen voor vrijwilligers breder bekend, en stem ze inhoudelijk en qua toegankelijkheid af op de noden van vrijwilligers.

Ondersteun vrijwilligersinitiatieven beter in hun werking, zoals in het evalueren van de eigen werking, de werving van vrijwilligers, en het werken met (informele) tolken. En ondersteun netwerken van vrijwilligersorganisaties zodat zij hun leden kunnen ondersteunen.

Voorzie in een sociale kaart van woonondersteuningsinitiatieven die up-to-date gehouden wordt en toegankelijk is voor vrijwilligers, bijvoorbeeld via een website van de Vlaamse Overheid of via een partnerschap met een middenveldorganisatie.

Onderzoek de specifieke situatie van vrijwilligers met een vluchtelingenachtergrond en hun mogelijke ondersteuningsnoden

Inzetten op een sterker woonbeleid voor kwetsbare groepen

Het bleek onmogelijk beleidsaanbevelingen rond woonondersteuning door vrijwilligers en de ondersteuningsnoden van vrijwilligers te formuleren op basis van dit onderzoek, zonder de situatie op de huisvestingsmarkt mee in beschouwing te nemen. Het rapport synthetiseert een aantal krachtlijnen uit het omvangrijke (bestaande) woononderzoek in Vlaanderen.

Pas wanneer deze randvoorwaarden van een sterker woonbeleid voor kwetsbare groepen vervuld zijn, is het écht verantwoord om als overheid meer mensen te stimuleren om zich als vrijwilliger te engageren voor woonondersteuning van vluchtelingen. Zelforganisatie is immers geen excuus voor een terugtrekkende overheid, is de heldere conclusie van het boek 'Sociaal schaduwwerk. Over informele spelers in het welzijnslandschap' (Schrooten et al 2019; Bogaerts, 2019).

Een draaiboek als ondersteuningstool voor vrijwilligers vandaag

Ondertussen appelleren de humanitaire en woonnoden van vluchtelingen echter vele burgers om zich in te zetten. De noden zijn er, en het belang van hun inzet is duidelijk. De samenleving heeft ook nood aan hun engagement, aanvullend aan (en noodgedwongen soms in de plaats van) wat de overheid op de verschillende niveaus doet. Daarom zijn de resultaten van dit onderzoek ook vertaald naar een draaiboek voor vrijwilligers-initiatieven, al dan niet verbonden aan professionele organisaties. Het draaiboek is zowel nuttig voor wie een initiatief wil opstarten, als voor wie een bestaand initiatief wil bijsturen of evalueren. In deze studie, en in dit draaiboek

- laat de sociale kaart zien wat er al bestaat aan initiatieven die op één of andere manier woonondersteuning bieden aan vluchtelingen;
- tonen de inspirerende praktijken de veelheid aan mogelijkheden om mee tegemoet te komen aan de woon- en sociale noden van vluchtelingen;
- en wijzen de reflectievragen de weg om het huidige engagement aan te scherpen, uit te breiden of te verdiepen, of om gericht initiatieven te kunnen opstarten.

We hopen dan ook dat dit onderzoek alle betrokkenen, van beleidsmakers en ambtenaren tot sociale professionals en burgers, kan inspireren om samen aan de slag te gaan.

11 Beknopte bibliografie

Agentschap Integratie en Inburgering (2016). Welk traject legt een asielzoeker af? Welke rechten heeft een vluchteling of subsidiair beschermde? Geraadpleegd via https://integratie-inburgering.be/sites/default/files/atoms/files/Traject_asielzoeker_def2_1.pdf

Agentschap Integratie en Inburgering (2017). Draaiboek asielbuddy's. Inspiratie voor nieuwe en bestaande buddyprojecten. Geraadpleegd via https://www.integratie-inburgering.be/sites/default/files/atoms/files/AqII_Draaiboek_asielbuddys_v2.pdf

Agentschap Integratie en Inburgering (2019). Vreemdelingenrecht en internationaal privaatrecht. Geraadpleegd via <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht>

Agentschap Integratie en Inburgering (2019). Juridische helpdesk Agentschap Integratie en Inburgering. Geraadpleegd via <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/juridisch-advies/juridische-helpdesk-agentschap-integratie-en-inburgering>

Agentschap Integratie en Inburgering (2019). Vormingen. Geraadpleegd via <http://www.agii.be/vormingen>

Agentschap Integratie en Inburgering (2019). Komt mijn dienst in aanmerking voor sociaal tolken? Geraadpleegd via <http://www.agii.be/thema/sociaal-tolken-en-vertalen/op-zoek-naar-een-sociaal-tolk/komt-mijn-dienst-in-aanmerking-voor-sociaal-tolken>

Agentschap Integratie & Inburgering (2019). Hoe verloopt een goed tolkgesprek? Geraadpleegd via <http://www.agii.be/thema/sociaal-tolken-en-vertalen/op-zoek-naar-een-sociaal-tolk/hoe-verloopt-een-goed-tolkgesprek>

Agentschap Integratie en Inburgering (2019). Communicatietools in dienstverlening aan anderstaligen. Geraadpleegd via https://www.integratie-inburgering.be/sites/default/files/atoms/files/20190409_communicatiewaaijer.pdf

Beeckmans, L. (2017). Wonen in Diversiteit. Inclusieve Woonvormen voor Nieuwkomers. Geraadpleegd via <https://biblio.ugent.be/publication/8538907/file/8538909>

Bogaerts, N. (2019). Zelforganisatie is geen excuus voor terugtrekkende overheid. Geraadpleegd via <https://sociaal.net/achtergrond/zelforganisatie-geen-excuus-terugtrekkende-overheid>

Carter, T. S., Polevychok, C., & Osborne, J. (2009). The role of housing and neighbourhood in the resettlement process: a case study of refugee households in Winnipeg. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 53(3), 305-322.

- D'Eer, L., Robeyns, L., Geldof, D. (2019). Capteren en ontsluiten van inspirerende praktijken inzake werken met vrijwilligers bij woonondersteuning van vluchtelingen. Schaarbeek, Kenniscentrum Gezinswetenschappen. Raadpleegbaar via http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/woonbegeleiding_vluchtelingen
- Fedasil (2019). Ligging van alle opvangcentra. Geraadpleegd via <http://www.fedasil.be/sites/default/files/imce/images/map-stat.pdf>
- Francis, J., & Hiebert, D. (2014). S haky foundations: Refugees in Vancouver's housing market. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 58(1), 63-78.
- Gastvrij Netwerk (2016). Toolkit voor de begeleiding en ondersteuning van erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden door lokale vrijwilligersorganisaties in Vlaanderen en Brussel. Geraadpleegd via <http://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/gastvrijnetwerk-toolkit.pdf?file=1>
- Geldof, D. (2019) (2de editie, 9de druk). Superdiversiteit. Hoe migratie onze samenleving verandert. Leuven/Den Haag, Acco
- Groeninck, M., Meurs, P., Geldof, D. et al (2019). *Veerkracht in beweging. Dynamieken van vluchtelingengezinnen versterken*. Garant.
- Igalla, M. M., & van Meerkerk, I. I. (2015). *De duurzaamheid van burgerinitiatieven*. Bestuurswetenschappen, 69(3), 25-53.
- Kibreab, G. (2003). *Displacement, Host Governments' Policies, and constraints on the Construction of Sustainable Livelihoods*. Unesco. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Orbit vzw (2017). Handleiding: Melding Tijdelijk Wonen, voor wie hun woning wil delen met erkende vluchtelingen. Geraadpleegd via <http://www.woninggezocht.be/nieuws/nieuw-orbit-vzw-handleiding-melding-tijdelijk-wonen-voor-wie-hun-woning-wil-delen-met-erkende-vluchtelingen/>
- Platts-Fowler, D., & Robinson, D. (2015). A Place for Integration: Refugee Experiences in Two English Cities. *Population, Space and Place*, 21(5), 476-491.
- Schrooten, M. Thys, R. & Debruyne, P. (red.) (2019). Sociaal schaduwwerk. Over informele spelers in het welzijnslandschap. Brussel, Politeia.
- Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw. Visie op vrijwilligerswerk. Geraadpleegd via <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/visie-op-vrijwilligersbeleid/?hilite=visie>
- Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw (2019). Verzekeringsplicht van de organisatie. Geraadpleegd via <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/vrijwilligers-verzekeren/>
- Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw (2018). Toolbox Vrijwilligers Werven. Geraadpleegd via <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/publicaties/digitale-publicaties/toolbox-vrijwilligers-werven/>

Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw (2019). Toolbox Het Lokale Vrijwilligerswerk Versterken. Geraadpleegd via <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/publicaties/digitale-publicaties/toolbox-lokaal-vrijwilligerswerk-versterken/>

Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw (2019). Kostenvergoedingen voor vrijwilligers. Geraadpleegd via <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/wetgeving/kosten-en-vergoedingen/>

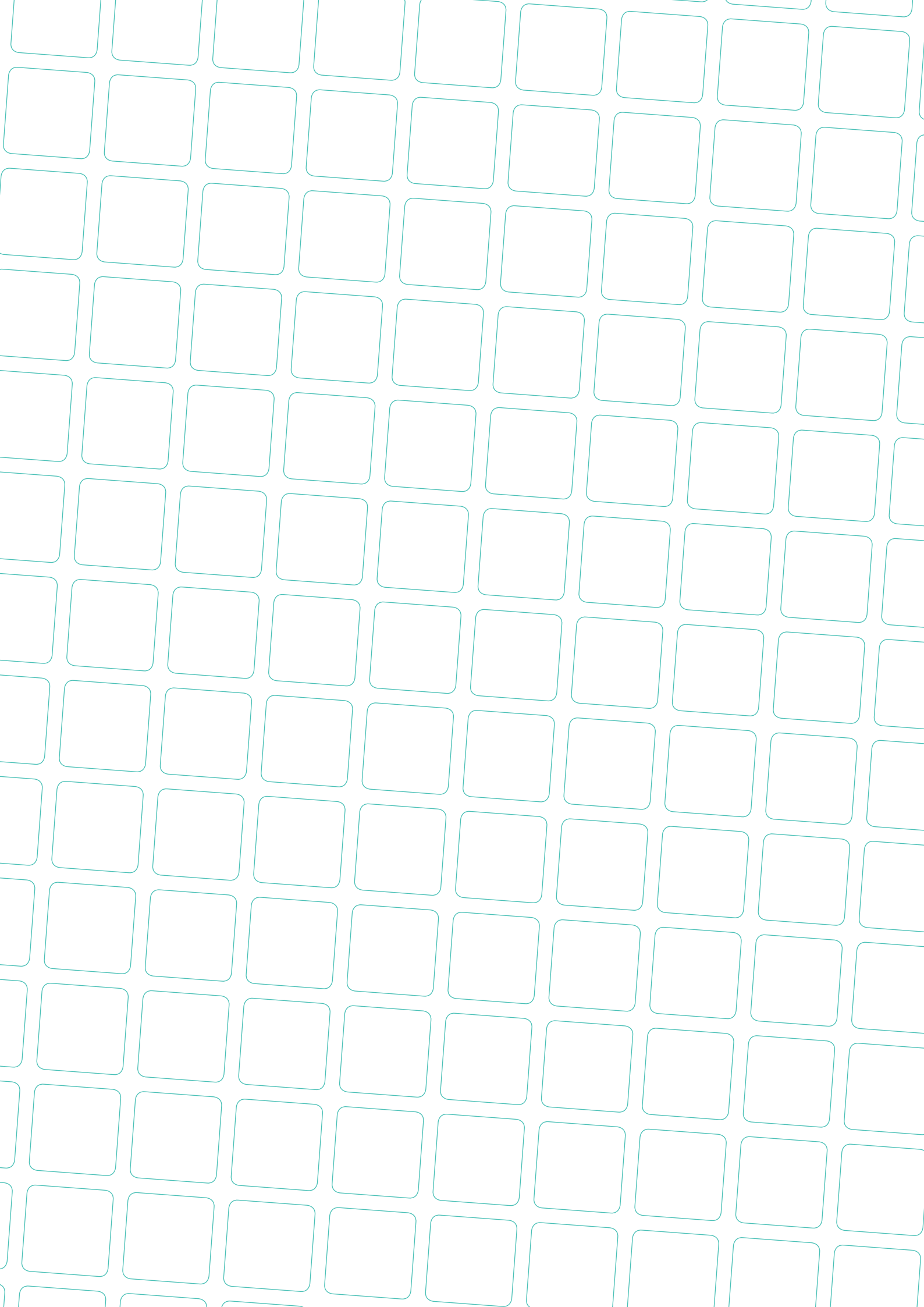
Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw (2018). GDPR: 10 tips om de privacy van je vrijwilligers te respecteren. Geraadpleegd via <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/gdpr-10-tips-om-de-privacy-van-je-vrijwilligers-te-respecteren/>

Vluchtelingenwerk Vlaanderen. De mogelijke gevolgen van samenhuizen op uitkeringen- een overzicht. Geraadpleegd via https://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/gevolgen_van_samenhuizen_op_uitkeringen_-_een_overzicht2.pdf?file=1&type=file&id=4534&force=

Wonen-Vlaanderen (2018). Welke regels bestaan er voor de huurwaarborg? Geraadpleegd via <https://www.wonenvlaanderen.be/content/welke-regels-bestaan-er-voor-de-huurwaarborg>

Voor de volledige literatuurlijst van het onderzoek verwijzen we naar het onderzoeksrapport: http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/woonbegeleiding_vluchtelingen.

De voorbije jaren moesten vele duizenden mensen op de vlucht voor oorlog en geweld. De opvangcrisis in 2015 leidde in ons land tot heel wat solidariteitsinitiatieven, waarbij burgers als vrijwilliger bijsprongen, of waarbij ze zelf initiatieven opzetten. Het actiegerichte engagement van vele vrijwilligers en professionals heeft een verschil gemaakt in de levens- en woonomstandigheden van vele vluchtelingen.

Ondertussen appelleren de humanitaire en woonnoden van vluchtelingen nog steeds vele burgers om zich in te zetten. De noden zijn er, en het belang van hun inzet is duidelijk, aanvullend aan (en noodgedwongen soms in de plaats van) wat de overheid op de verschillende niveaus doet.

Het vinden van een woning is voor vele vluchtelingen een cruciale uitdaging na erkenning. Het zoeken naar woonoplossingen, via woonbegeleiding of ruimere vormen van woonondersteuning, kreeg dan ook een steeds zwaarder gewicht bij vele initiatieven die vluchtelingen ondersteunen.

Het voorbije jaar gebeurde op initiatief van de Vlaamse Overheid (Agentschap Jongerenwelzijn) onderzoek naar initiatieven die werken met vrijwilligers aan woonondersteuning van vluchtelingen. Enkele resultaten van dit onderzoek zijn vertaald in dit draaiboek voor vrijwilligersinitiatieven, al dan niet verbonden aan professionele organisaties.

Het draaiboek wil inspiratie bieden, zowel voor wie een initiatief wil opstarten, als voor wie een bestaand initiatief wil bijsturen of evalueren. Het draaiboek geeft zicht op wat er al bestaat aan initiatieven die woonondersteuning bieden aan vluchtelingen. Het brengt inspirerende praktijken in beeld, met een veelheid aan mogelijkheden om mee tegemoet te komen aan de woon- en sociale noden van vluchtelingen. Reflectievragen wijzen de weg om het huidige engagement aan te scherpen, uit te breiden of te verdiepen, of om gericht initiatieven te kunnen opstarten.

Dit draaiboek wil alle betrokkenen, van beleidsmakers en ambtenaren tot sociale professionals en burgers, inspireren om samen aan de slag te gaan met de woonnoden van vluchtelingen.

 Huart Hamoirlaan 136, 1030 Schaarbeek

 www.kcgezinswetenschappen.be

 /gezinswetenschappen

 @gezinswetensch

 kcgezinswetenschappen@odisee.be

 02-240 68 40